

LO GUARDA-BARRERAS

I

MENJÁ qualsevulga cosa, un rosegó, y entrá en lo miserable cuartet de la malalta. Quan ella 'l sentia venir pel soroll acompassat d'aquella cama de fusta, que ressonava tristament sobre las malmesas rajolas, son cor s'estrenyía y 'ls ulls s'aclucavan, per saber avans pel llenguatge de la boca que per l' expressió sempre anguniosa del rostre quín sentiment regnava dins d'aquella ánima atribulada. Las paraulas fóren dolsas y carinyosas.

—Llussiera ¿cóm vá?

Los ulls s'obríren alegrement y 'l cor s'aixamplá com flor que s'esbadella al sol d'istiu. «Es Nadal» pensá la pobreta.

Y no era culpa d'ell, nó, si algun colp entrava furient y mal parlat, malehint al mon, als homes, la sort y l'existencia. Quan s'havían casat era un minyó disposat y aixerit, content de sa fortuna, que ab sos diligents treballs en l'estació del ferrocarril y las quatre lletres que possehia podía esperansar més noble feyna y vida més garbosa. Però un día fou enclós entre

dos vagons y no hi hagué remey: per salvar la vida hagué de sacrificar una cama. La companyia pagá la curació y li doná després á guardar la barrera més immediata á las agullas, á distancia de tres cents metres. Podía seguir vivint al poble.

La tranquil·litat torná á son cor; l'alegría nó. Ella era bona, la Llusieta; era un tros de pa, y procurava aconsolarlo; però tenían ja tres fills, y 'l gasto era gros y 'l guany esquifit. S'acabava 'l pa més aviat que la gana. Y vingué 'l quart infantó, plorant com tots; però aqueix plor del náixer aná seguint días y días sense que ningú l'acallás. ¡Pobret! tenia fam y dels pits de la mare no 'n brotava la llet. Aquella font, abundosa avans, l'havía assecada 'l llamp de la desgracia.

Las donas del vehinat s' oferiren per quatre días; després se trobá una dida barata. Però la malalta recaygué y alashoras s'ho menjáren tot las medicinas. Y passava 'l temps y ella, flaca, esllanguida, aclaparada, no podía alzar-se d'aquell llit, amarat de sas llágrimas.

Era nit de Nadal y ell entrava afectuós en la cambra. Però ja sabia ella que 'l rebost era vuyt com lo día avans y encara no feya un quart que havia sentit á las criaturas plorar de fret y de gana.

—Bé. Cintet, bé. Me sentó valenta y 'm sembla que demá podré alsarme un moment d' aquest llit. Demá es Nadal.

—¡Nadal! ¿Cóm pot esser Nadal per nosaltres?

—Sí, per tots. Es la festa del bon Jesús, Cintet, del bon Jesús que nasqué entre pallas, en llit més pobre que aquest méu; del bon Jesús que vingué al mon, no per fer richs, per fer contents y resignats als pobres.

Prová ell d'arrancarse una llágrima d'allá dins y no pogué. Y la necessitava de valent de valent y la buscava ab l'afany del que entre la fredor de l'ayga y 'ls ronchs de l'onada cerca 'l maresch en la roca. No la trobá.

—Me 'n vaig.

—Nó, no te 'n vajas aixís trist y desconsolat. Ja ho veus, no 't demano pa, no 't demano lo que no tens; no més afecte, Cintet. Aixó ho tens y no ho pots negarmho.

Y ell burxá y tampoch sortí la llágrima.

—Vés, Cintet, que 's fa tart. Demá será Nadal y 'l bon Jesús nos vindrá á veure.

Un somris amarch brotá d'aquells llabis... y sortí de la

cambra. Alashoras sos tres fills, que jugavan com tres angellets, l'escometeren plorant y penjántseli á las camas. Tenían gana 'ls pobrissons. Procurá ell desférsen.

—Ja pujará la Laya (una vehina) y os dará sopar.

Y 's llensá fora de la casa desesperat. Una idea negra havia nat en aquell cervell que creixía creixía com foch empés per la ventada.

II

Prop de la mitja nit arrivava 'l darrer tren y ell havia d'esser en la barrera. Pel carrer mentres passava, tot eran cançons y alegría. Las tendas iluminadas ab esplendor, vessavan de viandas. Y tot aquell humor y tota aquella abundancia solament servían per fera créixer més aquella idea negra.

Y ¿per qué no? Era indubtable que hi havia caritat al mon y la caritat l'ampararía; la caritat s'enteraría del fet y aniría á abrigar sota sas amples alas á aquella pobre dona y á aquellas tristes criaturas. Sí, ell era un estorb, era un entrebanch, y tampoch tenia forsas, mutilat com era, pera dur aquella carga terrible. ¡Quíns arguments sortían d'aquella idea tant negra!

Vora la vía s'alsava una esglesia solitaria, cuydada per una comunitat que á mitja nit cantaría ab pompa la *Missa del Gall*. La gent comensava á anárhi. ¡Ah! quan sonarían á l'orga las primeras notas pastorils, ja *alló* estaria llest, ja no li faría mal aquella alegría.

III

Ni lluna, ni estrelles, ni celistia... Una boyra baixa, espessa y gebradora. ho cubría tot com una mortalla. Encengué 'l llanternó y esperá. Allá lluny, á l'esquerra d'ell, velats com ninas d'ulls llagrimosos, se veyan los llums de l'estació. Ell

se 'ls mirá un moment ab tristesa, ab un mirar de despedida, y 'ls girá l' espatlla. Al cap de poch, en mitx de la general quietut, se sentí una remor llunyana. Gemegavan los fils telegráfichs y tremían los ralls. Lo tren venía. Lo guarda vegé aviat son poderos fanal apuntar com sol vergonyós en l' espessor de la boyra.

Y aclucá 'ls ulls, cóm si vegés una imatge acusadora, y entrá al mitx de la vía. Però s' entrebancá en lo rall ab la cama de fusta y caygué de costat, llansant un crit de dolor. No era res; no prová de aixecarse.

—Es igual—se digué, sempre ab lo mateix somrís d' amargor;—la postura no hi fa res; la mort es la mateixa.

Y 'l diable, de qui havia nascut aquell negre pensament, li doná un instant de plaer cínich y aquella ánima 's gosá en l' espectacle imminent de la destrucció del propi cos; un goig infernal del qual may ell havia tingut idea.

Y 'l tren venía entretant ab la máquina esbufegant per tots sos forats, tenyint la boyra de color de incendi ab sas alenadas de volcá. Ell l' esperava ab los brassos oberts, mitx agenollat, com si hagués vingut á rebre á la diuix.

Y en aquell mateix moment, quan las ideas negras s' espessian en son cervell més que la implacable boyra, las campanas de l' esglesia vehina esclatáren en un repich alegre y estrepitos, cridant á la Missa. Talment semblava que Deu havia baixat á despertar á aquella ánima. Las negras ideas fugíren y torná, poderós, avassallador, rosegador, l' amor á la vida. Y todas las máximas de virtut, aquellas divinas máximas de la resignació y de la paciencia que havia après lo desgraciat dels llabís de sa mare y que tant ditxós l' havían fet algun temps, rebrotáren allá dins com olorosas flors al peu de una sepultura.

—¡Perdó, Deu méu! Ajudáume!—

Perque 'l tren era allá y la máquina l' anava á embestir ab sas dents de ferro, y ell no podia ni sabía alsarse. Aquella cama de fusta li entorpía 'ls moviments; l' horror de lo que anava á venir li lligava 'l cor y li ennuvolava las potencias.

Lo maquinista no podia esser que vegés aquell cos sobre la vía y, encara que 'l vegés, ja no era á temps á parar lo monstre. Cridá, cridá 'l pobret, ab l' ansia y 'l furor del que s' ofega. Però 'ls terribles esbufechs del gegant semblava que 's

gosassen en apagar aquelles veus desesperadas. No hi havia remey, havia de morir. Y pensá per darrer cop en aquella pobre cambra y en aquella pobre mártir que jeya adolorida y resignada esperant aquell Nadal en que Jesús los vindria á veure.

—¡Jesús!—exclama 'l desdixat, amarántsell 'l rostre ab aquelles llágrimas que havia buscat en vá al parlar ab la malalta.

—¡Jesús!—repetí, com un crit de penediment y d'esperansa. Y en aquell instant, quan ja la llanterna de la máquina, triufant de la boyra, lo banyava de llum, s'adoná del fanal que havia deixat á quatre passis d'ell y ab un arranch de desesperació, l'agatá y 'l remogué ab furia enlayre per avisar lo perill.

Un xiulet estrident de la locomotora, repetit deu, vint cops, respongué á aquesta acció. Aqueix xiulet repercutia en l'espay com 'a veu d'alarma del gaig en l'espessura del bosch. Minvá 'l monstre 'ls esbufechs y cent crits se juntáren als crits del infelís suicida, que ab desesperats esforços procurava fugir vía enllá d'aquella escalfor d'infern que ja li rostia las galtas. Se sentia 'l rosech dels frens en la ferramenta y las rodas subjectas fregavan los ralls ab soroll qu' esgarriava.

—¡Jesús!—torná á exclamar... Y sentí uns brassos forsuts que l'agarravan y se l'enduyan com l'esparver al ossell atriulat. Las campanas repicavan de valent y les alegras canturias de Nadal se juntavan á aquell repich ab inefable armonia.

IV

En un instant se trobá 'l guarda voltat de gent, devorat per las miradas y las preguntas de tots. Lo tren havia lograt pararse avans de que prengués mal. Los passatgers, alarmats pels gemechs esferehidors de la máquina, tement per la propia vida, havían baixat per saber de qué 's tractava.

Lo pobre Cintet agraïa ab los ulls la sollicitut de tots, però no atinava á respondre ab los llabis. Després esclatá en sanglots. Era talment com un infant que naix y no té més que 'l plor per llenguatge.

Lo maquinista 'l coneixia y coneixia la situació de casa seva, y satisfé ab pocas paraulas l' ánsia dels passatjers.

—Miseria, miseria y fora. La dona al llit, quatre criatures famolencas y ell aixís... en la flor de la vida.—

La caritat se despertá aixerida y en un moment s' aplegá pel pobre guarda una regular quantitat, que s' aumentá encara quan á un dels nobles passatgers se li acudí deixar anar aquestas paraulas:

—¡Y es nit de Nadal! ¡Y aquí á quatre passas tot es gatzara y alegría!—

Marxá altre cop lo tren, arrossegant sa cabellera de foch entre 'ls plechs de la boyra, y entrá en las agullas triumfant y magestuós ab prolongat xiulet de vanitat y satisfacció, com lo gegant que ha detingut un moment la planta feixuga per no esclafar á un insecte.

Y 'l pobre Cintet, apenas s' hagué allunyat lo monstre, refet de la terrible emoció, corregué á la esglesia á donar gracias á aquell bon Jesús que l' havia baixat á veure quan ell més l' ofenia. Aquellas músicas, aquelles llums, aquella alegría de la gent entravan ja en son cor com pluja suau en terra amorosa y agraïda.

Tantmateix seria Nadal per ell y per sos fills y per la pobre malalta, que's llevaria aquell día y daría de bona gana 'l perdó á qui Deu no l' havia negat.

LLUÍS B. NADAL.

L' AMOR DEL AMOR ⁽¹⁾

L' Amor, cantiret al coll,
vá á la font de l' Esperansa;
en los arbres del entorn
las ilusions com hi cantan!

Allí hont l' Amor posa 'l peu
mil flors gemadas hi naixen;
per çó en lo camí qu' ha fet
las floretas s' entrebancan.

Aixám de corbs va seguint
d' ell las lleugeras petjadas,
y quan lo miran distret
¡quíns petons! ¡quín batre d' alas!

L' Amor, cantiret al coll,
vá á la font de l' Esperansa,
una nina que l' ha vist,
vergonyosa, 'l rostre amaga,

(1) Poesia que obtingué 'l según accéssit á la Flor natural en lo Certámen celebrat lo passat mes de Novembre per la societat «Fomento Martinense» de Sant Martí de Provensals.

sentint bategar son cor,
sentint la rojó en sas galtras,
sentint lo goig omplenar
de content á la seva ánima.

Al volguer depressa omplir
lo gay cantiret de nácar,
com que li tremola 'l pols,
se li vessa tota l' aygua.

Ell, sorprés, queda atmirat
al veure hermosura tanta;
y, sens volguer, un sospir
per los seus llabis s' escapa.

—Nineta dels cabells d' or,
la que té lo rostre d' ángel,
ton amor fora per mí
com per las flors la rosada.

Si ma esclava tu vols ser,
jo 't pagaré vassallatje
de gràtitut, y serás
reyna per compte d' esclava.

Ella vers ell alsa 'ls ulls,
á poch á poquet lo guayta,
y una sortida de sol
semblan sas hermosas galtras.

Ruborosa baixa 'l cap,
un sí sos llabis esclatan
y un cant de gloria en lo cel
varen entonar los ángels.

II

Es la vida per l' Amor
riu de plers, que may s' acaba;
y per ella un paradís,
hont lo goig tot l' any hi canta.

Si han passat lo trist hivern
entre festes y riallas,
ara qu' ha vingut l' istiu
dítxa inmensa 'ls afalaga.

Quan tot just despunta 'l sol,
la parella, enjogassada,
alegre salta pel bosch
y detrás l' un, corre l' altre.

Si l' Amor ovira un niu
s' enfila de branca en branca,
y la nineta, ab esglay,
no vol mirar com s' enlayra.

Quan tenen los aucellets
¡y quín esclat de riallas!
Pera besarlos primer
fins disputan y 's barallan!

Y quan tornan altre cop
tots ditxosos á sa casa,
ab un brot de romaní,
pessigollejan sas caras.

Y al se' á cap vespre se 'n van
á la font de l' Esperansa;
que allí hi guardan los recorts
que plauhen més á sas ánimas.

L' oreig, que está enjelosit,
arreplega sas paraulas
y las conta, rondinant,
á las floretas y als astres,

Aixís per ells passen jorns
y més jorns sens adonársen,
sense creure qu' en eix mon
tot fineix y tot acaba.

III

Las floretas s' han marcit,
s' han post, ab esglay, los astres,
ja no rondina l' oreig,
amagat entre 'l fullatje.

L' aubada avuy no ha sortit,
ni los raigs del sol escalfan,
la Natura porta dol,
la nineta es un cadavre.

Quan la portan á enterrar
l' Amor no veu pas la caixa,
perque sos hermosos ulls
li han cremat avuy las llágrimas.

Abatut y suspirant
fa braset ab la desgracia;
lo dolor á l' altra part
¡ab quin afany l' esgarrapa!

Ja del palau de la mort
passan l' ampla portalada;
l' enterramorts fa un forat
hont després tira la caixa.

L' Amor que sent lo soroll
 llensa un crit que con mou l' ànima;
 y cau, lo mateix que un llamp,
 en brassos de la desgracia.

D' allavors no sap l' Amor
 hont dirigeix sas petjadas,
 com tampoch ell sap hont van
 las sagetas que dispara.

Per aixó senten avuy
 sas impresions sacrosantas,
 ànimas puras del cel
 y ànimas que 'l crim afarta.

SEGIMON TORRABADELLA.

HIGIENE

Á DON JOAQUÍN BASSA Y NIN

Vida honesta y arreglada,
usar de pocos remedios
y poner todos los medios
de no enfadarse por nada;
la comida regulada,
ejercicio y distracción,
salir al campo algún rato,
poco encierro, mucho trato
y continúa ocupación.

DR. LETAMENDI.

I

Alló de la *vida honesta*,
vida honesta y arreglada
que 'l gran doctor Letamendi
á sos amichs recomana
ha fet que avuy despenjés
ma lira, ab tot y sas taras,
pera cantar la excelencia
d' un remey de nova planta,
lo remey del sacerdot
que habita terra Alemanyá
peró que malgrat d' aixó
es católich com Deu mana.
Lo remey que vull cantar
no arruína pas cap casa
consisteix senzillament
ab l' aygua, lo sol y l' ayre.

II

Jo avans vivia molt trist,
sempre tenia desgana,
criava un ventre molt gros
y 'ls *nervis* me reventavan.
May podia estar tranquil,
sempre tenia frisansa,
no poguent may definir
que era lo que 'm molestava.
De metjes, si 'n vareig veure!
si me 'n van dar de matràculas!
mes ay! com més ne prenía
més malament me trobava.
Mos amichs sempre amatents,
per comtes de consolar-me
tant sols me sabían dir
que jo patia de mánias.
Fins que un dia... quína sort!
vaig llegir la Hidroteràpia
del bon sacerdot Kneipp
y vinga sol, aygua y ayre!

III

De llavors que 'm trobo be,
tinch altre cop molta gana,
los *nervis* no sé com son,
sempre faig broma y gatzara,
prench tot sovint banys de mar,
després llargas passejadas

y aquell espantós abdómen
que feya tanta basarda
ja me l' he tret del demunt,
puig cóm? no menjant patatas
ni féculas ni sigrons
y deixant apart las salsas.
Sobretot bevent molt poch:
dos ditets de vi, poca aygua
(que á la cuenta 'l sabi Kneipp
sols per fora 'n recomana.)
Sovint, sovint banys de peus,
després ruixas y gimnástica
ab bons tragos de vi bo
y á las penas punyaladas!

• • • • •
Ab aixó ja ho sabs amich,
ja torno á estar bo com antes
gracias al ilustre Kneipp,
gracias al sol, l' aygua y l' ayre.

J. NEGRE Y FARIGOLA.

LOS SANTOS REYS

Vetllada dels Reys—alegre vetllada,
no 's veu en tot l'any—una nit tan clara;
si n' hi há una estrella—*més gentil que l' auba.*

Ni 'ls aucells s' ajocan—ni 'ls pastors ne tancan,
com al trench del dia—los rossinyols cantan
de la nit l' estrella—*més gentil que l' auba.*

No son pas tot, nó—cants y refiladas
que 's senten cavalls—que ve una colcada
derrera l' estrella—*més gentil que l' auba.*

Los cavalls, camells—los mossos son patges
los cavallers portan—ceptres y garlandas,
per guía l' estrella—*més gentil que l' auba.*

Al portal descolcan—póstranse en l' estable,
als peus de Jesús—richs presents hi cauhen,
als raigs de l' estrella—*més gentil que l' auba.*

Sant Joseph pren or—per ferli 'n garlanda
la Verge Maria—l' encens li mostrava,
als raigs de l' estrella—*més gentil que l' auba.*

No 'n fa cas l' Infant—melló al cel n' hi guardan,
nat pera morir—sols la mirra esguarda,
als raigs de l' estrella—*més gentil que l' auba.*

Sospirant la pren—sanglotant la flayra,
per quan será mort—al bressol l' amaga
dels raigs de l' estrella—*més gentil que l' auba.*

Y 'ls Reys sants se 'n van—si sants arribaren,
la fe per sas llars—la pau pels reyalmes;
pel camí l' estrella—*més gentil que l' auba.*

Se 'n tornan deixant—dels dons que portavan
als nins que Jesús—com germanets ayma,
guiats per l' estrella—*més gentil que l' auba.*

Vetlla dels Sants Reys—nit dolça y amarga;
bon Jesús morí—y encara 'ls Reys baixan
guiats per l' estrella—*més gentil que l' auba.*

No devallan, nó—pels qui mort li hem dada
pels nostres infants—pels innocents baixan,
estel d' ignocencia—jen mal punt t' apagas!

FRANCESCH MASFERRER.

DISCURS

LLEGIT EN LA CELEBRACIÓ DEL CERTÁMEN CIENTÍFICH LITERARI
DE SANT MARTÍ DE PROVENSALS LO DIA 11 DE NOVEMBRE
DE 1894.

Senyors:

GRAT es al cor y l' enardeix sentir invocar, en mitj de la remor de la maquinaria, lo sagrat y animós nom de la Patria.

Grat es sentir per sobre 'ls tochs de la campana que crida al treball, aquelles altrás batalladas que tres cops al dia fan enlayrar la vista envers las serenas y consoladoras regions de la Fe.

Grat es veure posar per demunt del plaher merament sensual, lo bellíssim sentiment del Amor, com es grat y dolcíssim mirar la esplendorosa blavor del cel per demunt de la atmósfera bruna y xardorosa que planeja al nivell del cim de las xemaneyas de las nostras fàbricas.

Grat es, en fi, y bellíssim y consolador veure aplegat en galana festa literaria un poble que viu tot l' any dintre del brugit y la fressa de la industria, voltat de fum, trepitjant la pols del carbó y sentint los udols y la remorosa petjada de las locomotoras que com á serps escalfadas creuhan nit y dia en tots sentits aquesta activa y rica encontrada...

Per aixó al comensar la tasca á que 'l meu càrrech de president d' aquest certámen m' obliga, ho faig dirigint lo meu saludo y felicitant á la societat *El Fomento Martinense* perque al inaugurar aqueixas hermosas y civilisadoras festas ho ha fet invocant los noms de la Patria, la Fe y l' Amor, lema genuinament catalanista, senyera dels Jochs Florals catalans, á la que seguím y seguirém sempre encara que sia tractant de concertar lo que á molts apar incompatible, aixó es, la tendresa y vaguetat de la poesia ab l' aixerrehida, aixuta y prosaica industria moguda y governada generalment per lo més descarnat realisme, per lo sech y á voltas desapietat profit, per l' ordre invariable y la precisió geométrica, en una paraula, per la dura y abstracta y permanent é inflexible llei científica y económica, única que en lo treball industrial impera y dona 'ls objectes que pera viure necessitan los pobles y cada una de las personas que 'ls constituheixen.

Y no es tan paradóich com á primer cop d' ull sembla lo maridatge ó germanó que preconiso entre la industria y la poesia, perque la activitat industrial ha de tenir las sevas horas de repós, ja que la mateixa potencia intelectual se refá més sólida é intensament quan entre 'ls seus períodos de activitat ha intercalat dolsas horas y fins dias de vida contemplativa. Los mateixos enginys, ab tot y ser insensibles y senzillas formas geométricas de ferro y acer ó bronzó, necessitan lo seu repós, la seva neteja, més ben dit lo seu puliment, la seva reparació pera conservar las sevas forsas, las sevas resistencias y la ben feta y económica feyna filla del seu bon funcionament.

Y tal maridatge ó germanó pot existir, no ho dupteu pas, entre la poesia y la industria, com existía en altres temps en lo caballer que s' entregava ab tota la seva activitat y sense fre als horrors de la guerra y soptadament passava, polsós y brut de sanch, del baf de las fogueras que cremavan los vilatjes y 'ls cossos dels que havían mort en lo camp de batalla, á las solitarias murallas del seu castell ahont rendía homenatge y entregava tota una vida de contemplació y de finas y conmovedoras atencions á la dama dels seus pensaments y als sentiments nobles y generosos.

Aquell caballer si anava á la guerra era ó per la defensa de la seva propia vida é interessos ó per la conquista del be-

nestar y la riqueza, ja que en los temps á que 'ns referím era aquest procediment válit y acceptat per tot lo mon. Mes l'exercici del treball industrial, encara que en lo fons te per objecte també 'l benestar individual y la riqueza del capitalista que l'exerceix, induheix á un fi de la major transcendencia que es lo d'estendrer aqueix benestar y aqueixa riqueza en totes las classes socials y ab ellas la civilisació per la conquesta, no de un tros mes ó menos gran de territori y 'l vassallatge dels seus habitants sino per la conquesta de la ciencia, que permet substituhir la forsa merament muscular ab lo treball intelectual, ja que ab los avensos de la *Tecnología* las forsas físicas naturals son las que fan la feyna y l'home no ha de fer més que dirigirlas.

Baix lo concepte, donchs, de l'exercici del treball industrial considerat tan sols com á element de producció de la riqueza, la industria no te ni ha de tenir més impuls que 'l que li dongui l'enginy, lo coneixement científich, y 'l seu cost de producció, procurant que aquest sia 'l més petit possible y que sia inferior á l'aplicat fins allavors, porque sols aixís la industria y 'l mateix industrial prosperan y 's desenrotllan. Mes l'home no viu solament de la ciencia ni la verdadera civilisació s'obté per la aplicació tan sols de la *Tecnología* y dels principis abstractes de la ciencia económica; es precís, porque 'ls avensos científichs verdaderament sian profitosos, que la riqueza y 'l benestar que ab ells s'alcanzan penetrin en lo més fondo de las capas socials, es precís que la admósfera rica y sana del coneixement oreji la massa social moralisanta ab la instrucció y 'l bon exemple; es precís que en lo camp social hi brolli abundanta la riqueza ab los poderosos medis de la industria y que, al mateix temps, al entrar aquella en las caixas del capitalista y en la senzilla y modesta calaixera del menestral y del obrer, estiga ben filtrada de tota impuresa y que en cambi quedi impregnada y saturada d'aquells principis morals y religiosos que ensenyan la práctica de la Justicia, de la Misericordia, del Be, de la Caritat, del Amor al próxim y de la Belleza.

Heus aquí, donchs, perquè poden y deuen anar ben armonisadas la industria y la poesia, heus aquí, donchs, perquè un mateix poble, una mateixa encontrada, pot tenir las sevas principals y contínues ocupacions en l'aixut y realista treball

industrial y al mateix temps fomentar las letras y las arts, alentant ab lo seu estímulo y dedicant una bona part de la seva riquesa al conreu y perfeccionament de la inteligencia, de la imaginació y del sentiment.

Mes l'exercici del treball industrial ab tan enlayrat concepte no 's pot fer sino baix la base de la pau, del ordre moral y material, de la tranquil·litat de conciencia y de la serenitat del nostre esperit. De manera que la industria, que es filla essencialment de la activitat, de la inteligencia y de las necessitats materials del home, ho es al mateix temps del repós, del benestar material, de la tranquil·litat d'esperit y de la contemplació.

Al desenrotllo d'aquest tema y á la demostració dels conceptes que conté, va encaminat aquest pobre discurs meu y en tal sentit vaig á prosseguir la meua tasca ab més bona voluntat y afició que pericia, encara que comptant sempre ab la vostra amable y may desmentida benevolensa.

Diferentas vegadas, ja fa alguns anys, quan tenia la meua residencia en aquest poble, me passejava de bon grat pel lloch ahont está posada la antiga iglesia parroquial de Sant Martí. Era 'l meu passeig predilecte, y aquell lloch lo passo encara ab satisfacció especial cada vegada y es bastant sovint, que las meas ocupacions m'obligan á atravessar-lo.

Carretera amunt, sortint del Clot y en direcció á Sant Andreu, á pochs centenars de passos s'aixeca á má dreta una antiga creu de pedra que marca 'l camí de la iglesia. Allá 's deixa la carretera pera pendre aquell camí; un poch més enllá s'atravessa 'l ferrocarril de Fransa y s'entra llavors en un lloch de pau, de repós, de dolsa soletat, ahont no hi arriba 'l brugit de la industria y sí tan sols una suau remor dels trens y 'ls xisclets de las locomotoras que en los confins del camí se disolan boy esfumosos, esblaymats y del tot inofensius.

Separadas més ó menos del camí, en mitj dels camps, s'hi aixecan antigas masías construhidas á quatre vents, ab los seus espayosos y ben agrupats vessants de teulada que la vellura y l'imperi han omplert de verda molsa y ab los seus patisclosos, portal rodó de pedra picada, vells finestrals, balconada

de ferro y ben agrupadas galerías; masías venerables que distreuen la vista de la uniformitat de las fábricas, que arreu se troban en tot lo restant de la població, y que fadigan la nostra imaginació ab la repetició de las sevas interminables rengleras de finestras envidradas, que 'l soroll de la maquinaria fa tremolar, y de enlayradas xemeneyas que ab sa fumera entenebran de tant en tant l' horitzó y esborran lo seu hermós y variat celatje.

A l'estrém del camí s'hi aixeca modestament la antiga iglesia parroquial al costat d' un grupet de casas baixas y rónegas, part del casco primitiu de la població de Sant Martí, y enfront mateix de la iglesia, unida ab ella per una senzilla y graciosa arcada, que sosté un passadís, hi ha la casa rectoral feta á estil de las masías que allà la acompanyan y semblan protegir ab la seva situació á la iglesia y al campanar contra la invasió de las fábricas y las xemeneyas.

Al anar á entrar á la iglesia, abont l' ánima reposa gosant de la més dolsa y sanitosa quietut, queda fixa la nostra mirada y agradablement excitada la nostra atenció en un baix relleu que hi ha demunt de la portalada y representa á Sant Martí desprenentse de la seva capa y donantla á un pobre, es á dir á Sant Martí cumplint una obra de misericordia, com es la de vestir al despullat. ¡Ah! que 'n desperta de idees y pensaments aquell cuadro posat allí, en un lloch tan voltat de opulenta industria, de familias també opulentas y d' altrás de molt humils y pobras y de no pocas que viuen en la més trista miseria!...

Una cosa semblant al repós y la soletat d'aquell lloch que tant agradablement fan sentir lo contrast entre la fressa de la industria y la quietut dels camps, hauria de procurarse tenir sempre en tota població industrial. No precisament s'ha de reduhir la estesa de la industria si 'l seu desenrotllo demana espay, encara que es convenient respectar sempre las bonas costums y las bellas tradicions que en determinats pobles están ben arreladas. Lo que convé es lo descans moral tant y més encara que 'l físich porque l' ánima sols recobra la seva forsa creadora y la virtualitat de las sevas potencias alternant períodos de repós més ó menos llarchs, ab los de la seva activitat.

Proba evident de que l' exercici de la industria necessita

Aquests períodes de descans intel·lectual y moral es la de que veiem que 'ls pobles que més viuen de la industria son los que més afició tenen á esbargir-se en los días festius per fora ciutat, lluny dels tallers, cercant per la serra la quietut, l'oreig suau y flayró del bosch, l'ayre sanítós y pur del cim de la montanya y l'horitzó ple de llum que del mateix se desplega, refent-se aixís las forsas y 'ls moviments del cor com una molla que s'expansiona y que havia estat tota la setmana ó tot lo mes ó gran part del any comprimida dintre de parets y vidres, sentint xardor, fator d'oli ó d'ingredients químichs á voltas nocius á la salut y respirant una atmósfera viciada ahont hi sura la bolva del cotó, la pols del cánem, ó, en los molins de sofre, d'escorsa de pí, de ciments hidraulichs, de guix ó de altrás substancias, la pols d'aquestas, que's respira en mitj d'un soroll aixordador, que fatiga 'l cos y atolondra l'ànima, dintre de cuadras no espayosas y poch ó gens ventiladas.

La industria, digan lo que vulgan los partidaris de la rutina que alguns confonen ab la práctica, es filla de la Ciencia, de las més altas concepcions del esperit humá. La Física, la Química y la Mecánica son las tres vestals que venen mantenint y mantindran sempre lo foch sagrat del temple de la industria; la ciencia matemática es la deesa que las presideix y continuament las sadolla ab inagotables combinacions numéricas y geométricas que brotan com á raigs de foch y de llum del sol esplendorós de la rahó, ajudada de la imaginació creadora, més guiada y dominada aquesta per la forsa del càlcul que la deté y la avassalla.

La práctica, en lo procés y desenrotllo de la industria, hi entra també com á factor de la major importancia: es la executora de las lleys que la Ciencia descubreix ó inventa y determina, es la que realisa y concreta 'l ser novament creat, es la que ab la seva paciència, la seva destresa, lo seu clar talent y 'l seu enginy maneja las forsas que la naturalesa li ofereix, inventa las eynas que han de transformar las primeras materias y organisa y combina elements mecánichs penetrant á voltas, per intuició, en lo camp de la ciencia, quin lluminar esplendorós se reflecta á vegadas en aqueixos esperits de concepció potent y clara, mes desgraciadament no conreuhats per l'estudi que no han pogut seguir per causas de part d'ells y de las sevas familias involuntarias.

La teoría y la práctica ben agermanadas, es á dir, la idea y la seva bona execució son las que donan vida, creixensa, desenrotllo y prosperitat á la industria, mes aquest desenrotllo y prosperitat no venen de sobre, sino que 's proporcionan al medi económic de la encontrada ahont se la vol arrelar, al grau d' instrucció técnica que 'ls seus habitants posseheixen, á la seva activitat, á la seva honradesa y 'l seu amor á l' avens, á la bellesa y á la suma perfecció.

Diffícilment podria jo darvos en aquest discurs exemples més apropiats que 'ls que anys enrera vaig escullir en la publicació d' una série d' articles relatius á «la teoría y la práctica» en lo treball industrial, pera fervos sentir la necessitat que hi ha de que aquest treball se fassi dintre del orde material y moral y del conreu de la Ciencia y de las bellas arts. Permetúme, donchs, que transcrigui aquí aquells mateixos exemples, tal com llavors los vaig presentar perque aixís mateix entran de ple en lo tema que estich desenrotllant...

PAU SANS y GUITART.

(Acabarà.)

MITJDIADA

Afina 'l maig: ¡qu' hermosa qu' es la terra
sota un cel esplendent de saí blau!
en flors y cants esclatan vall y serra:
es un jardí talment l' hermosa afrau.

Vermellejan per marges y tancadas
fent denteta als pardals els cirerers;
las aurenetas penjan sas niuhadas
sota 'l teulat mateix dels anys darrers.

Escotxegan las guatllas forasteras
jugant enamoradas pels blats d' or
y 'l bon pagés ja compta las garberas
que farà 'l mes entrant el segador.

De l' ombra d' uns llores cerca la fresca
s' assenta, satisfet, sobre de un roch,
ratllantlo ab l' ungla encén el misto d' esca
y á la pipa ventruda cala foch.

Mentres el fum se 'n puja enlayre, enlayre,
la vista extén per l' ufanós conreu
y aspira ab goig la sanitosa flayre
qu' escampa 'l bosch y la planura arreu.

Tot calla á son entorn: dorm la natura;
mut, baix á vila, s' alsa 'l campanar,
ni un piquerol se sent per la planura,
ni una esquella pél mitj del garrigar.

Dintre las corts remugan las parellas,
la virám escantinya pel paller
y pel mitj dels sembrats cercan rosellas
los pintats papallons de vol lleuger.

Los cercles engrandint de sas voladas
l' esparver lladregot envolta 'l mas
y al veure 'l s' apilotan las llocadas
y 'l mastí vigilant arruta 'l nas.

En l' estany, entre 'ls jonchs, cantan reynetas
y amorosa jugant vora del gat
la marruixa se llepa las potetas
passántselas pel morro enmostatxat:

Y 'l pagés satisfet, guaytant ab gloria
el be de Deu crescut ab sa suor
trau comptes y bescomptes de memoria
y apila dins son cap las doblas d' or.

Si tot arriba á ff, cap més anyada
com la que oneja enguany á son voltant,
tot pagat y la sitja acurullada,
y 'ls cinch pallers inflats ¡quin goig farán!

N' hi haurá per un vestit per la mestressa,
perque vaja 'l noy gran tal com se deu,
y fias pera que siga pabordessa,
la Ció, que ja 'n festeja un bon hereu.

Y per ell? per ell ray! no s' hi amobina,
no 's mou may del sembrat, sempre es al tros,
valdrá més ensostrar la vella tina
ó be mudá 'l fusell del carro gros.

Mentre 'l fum puja al cel caragolantse
el bon pagés sas torras va bastint;
sos parpres poch á poch van aclucantse,
y entre compte y bescompte 's va adormint.

Y somnía sembradas y garberas
y parellas de bous pera llaurar
y veu plenas las sitjas y las eras
y 'ls remats pasturant pel garrigar.

Veu l' hereu dret y fort com una alzina
que treballa com ell sense repós,
plenas de ví las botas y la tina
la Ció, allá lluny, felissa ab son espós.

Y maynada qu' alegre l' atabala,
ferrenys, morenos, escampant salut;
plenas de gra las cambras y la sala
sens temer res, ni de ningú temut

Y passa 'l temps y 's veu ab la mestressa
tremolant fredolichs vora la llar,
obehits y estimats, mentres que vessa
tot al entorn riquesa y benestar.

Mira juntarse camps á sas sembradas
veu els pins respectats, que van creixent,
y las fitas cad' any més allunyadas
y un porxo nou guaytant á sol ixent.

Va sentint com repican las dobles
en la caixa del dot de vora 'l llit,
y sent jugar á cuyt y á ball-manetas
y 's troba 'l cor com may rejoyenit.

Contempla á baix, vora l' iglesia antiga
 ahönt á n' ell y als seus van batejar
 com l' espera la creu darrera amiga
 que nit y dia vetlla en el fossar...

.

Dorm, bon pagés, l' hermosa mitjdiada
 tu que no tens may horas pel jornál,
 que al camp te veu la mágica estelada
 y t' hi troba ja l' ayre matinal.

Pots dormir en repós: sana es ta vida
 serena ta existencia com cap més
 lluny del trabals del mon, tot te convida
 á la pau desitjada de pagés.

Mentres vingui la pluja, y la malura
 fugí del gra y del cep la terra es or;
 esclava de tas mans es la natura
 y per hu te don cent ab ta suor.

Recolzat en la fanga mitj clavada
 contemplas estranyat lo pas del tren;
 tu no tens altre mon que ta sembrada,
 mes sens oyds ni rancúnias vius content.

Creus en Deu y á Deu tems y d' Ell esperas,
 parlas y sents no més en catalá.
 ¡Dorm tranquil bon pagés! que tas garberas
 Deu del cel bondadós protegirá.

Qu' en l' horrible diluvi que avuy dia
 volta 'l mon que s' hi ofega sense fré
 contemplém ab enveja ta masía
 com l' Arca de Noé.

LA VIDA Y LA MORT

I

Al voltant del sol que 'ns guïa
van plegadas nit y dia
l' una á l' altre dant conhort,
y fent la mateixa via
pel mon, la vida y la mort.

Rumbanta de joia y festa
l' aubada enflocada d' or,
cada jorn devallant llesta,
espurneja llum sa vesta
per l' infinita buydor.

Y l' ombra que s' arracona
á l' altra banda d' espay,
més tenebras apilona:
al negre vespre las dona,
tornant lo fret y l' esglay.

Y en lo fons, si un cor suspira
despertant l' ull endormit,
al cel negre un llum ovira
qu' aplega en una guspira
vida y mort, y dia y nit.

La nit freda á dins de l' ombra,
la vida ab un raig de llum,
totas dos fent una sombra
per deserts de cels sens nombre
giravoltan com lo fum.

Y girant á mil vegadas
com estrelles eclipsadas,
quant lo flam del sol las veu
tornan de llum abrandadas,
qu' es vida del univers.

II

Digué la mort á la vida
un dia quant baxá al mon,
haventlas Deu compartida
aqueixa terra afligida
per regnarhi totas dos:

—M' haurás de fer lloch, amiga;
duch al ayre pluja y vents;
porto un cuch per cada espiga
un doló á cada un que riga,
y per tots duch sentiments.—

La vida aguaytant la terra,
com tement lo tró llunyá,
vejé enfosquí 's l' alta serra
y sentí espignets de guerra
per tots costats ressonar.

La foscó espantá la plana,
plorá rosada la nit,
y al plansó que treya ufana
doblegá la tramuntana
sobre l' escuma del riu.

L' home, de fatxa divina
en tot lo mon imperant,

sentí dins d' ell un' espina;
una punta dimantina,
que son ser deixá nafrat.

Y pel dolor condensada
una llàgrima brillant
va entelarli la mirada:
y del fons de son ossada
tot negre 'l cel li mostrá.

L' ayre fret que 'l mar congela
gebrá la sanch de son cos;
náuxer trist, sens remes ni vela...
li queda sols un' estela
per sos foscos horitzonts.

Se trobá ab l' inteligencia
irradiant en lo seu front;
sol de misteriosa essencia,
mantingut per la clemencia
de Deu en lo fons del cor.

Y llavors la terra immensa
descapdellant sos secrets,
doná á la vida naxensa,
sots l' ull soberch de la pensa,
foch que abranda tots los sers,

III

L' il·lusió del cor exida
ignocent anant pel mon
cullia rosas de vida,
mentres la pensa marcida
trobava rostolls de mort.

Desde una branca d' alzina,
gronxantse sobre son niu,
ab veu tendre y argentina,
y alegrant la vall vehina,
canta un rossinyól joliu.

Mentres ab veu falaguera
mormola passant pel vent
l' aureneta viatjera:
—ay, qu' es la tarde derrera!
¡fugim del baf del hivern!—

Mes enllá una ajogassada
papallona ab alas d' or,
d' un bri de seda esberlada
á la vida s' es llansada,
en un prar de gerdas flors.

L' or que en sas alas llua
ab las tintas del matí
lo vá aná enllorant lo dia;
y 'l mateix vespre 's moria
glassantla 'l fret de la nit.

Branca de lliris florida,
cor de verge de quinze anys,
auba d' amors de la vida;
bressantla 'l maig s' ha dormida,
somerisenta y somniant.

La vista encisada 's gira;
y l' encant dels ulls fugint,
plé d' esglay lo cor admira
com lo temps que aprop seu gira
de llur vida se 'n du 'ls brins!

IV

Esperansas falagueras
bromas rosadas del cel,
jochs d' ayga de las rieras
brodats ab las flors primeras
que deixa al fónbres la neu,

Son cristalls qu' un buf entela;
llumenetas de la nit;
sorrisos del cor que 'ls gela

en lo cor mateix, l'estela
d'un dolor ó d'un sospir.

Neix lo sol de las montanyas
ruixant de colors lo cel;
los palaus y las cabanyas
y la terra en sas entranyas
vessan llum, vida, y plahers...!

Y sota una santa arcada
amagada ab rams de boix,
una sombra descarnada
tira l'última palada
de terra, á sobre d'un mort!

V

Al deixars l'il·lusió caure
en un marge del abim
tement ab la mort tost raure,
la pensa ardida 's va escaure
de sobtarla en son camí.

Y va dirli: ¿per qué ploras?
—Perque no puch recular.
—Y qué en lo teu viatge anyoras?
—Las esperansas traydoras
que m'han fugit de las mans.

Ja no tinch ni una despulla
de ma corona de flors;
m'ha caygut de fulla en fulla
y he anat perdent hont se vulla
las alegrías del cor.—

—Vina ab mí, ¡pobre germana!
trobarem tas flors al cel
badadas de eterna ufana:
¿no sents al lluny la campana?..
¡Ja 's mort lo sol de ponent!

M. GENIS Y AGUILAR.

DISCURS

LLEGIT EN LA CELEBRACIÓ DEL CERTÁMEN CIENTÍFICH LITERARI
DE SANT MARTÍ DE PROVENSALS LO DIA 11 DE NOVEMBRE
DE 1894.

(Acabament)

ENCARA en la golfa d' algunas de las casas de pagés del pla de Barcelona potser s' hi trobaria, buscant be, algun pal de filosa y 'l seu inseparable company lo fus, ab los que l' avia de la casa passava las llargas vetlladas del hivern filant lo cánem de la cullita. També s' hi trobaria potser en alguna d' ellas un tornet de filar ab los que la jove feya aquella mateixa feyna ab més comoditat y ab cert ayre de distinció...

A mi 'm plau molt veure en un recó de montanya, en la vall frondosa y solitaria, una velleta filant lo lli ab las sevas mans brunas y descarnadas ó be sota las voltas de la espayosa pagesia una jove y hermosa *Margarida*, per l' estil de la del *Faust*, filant ab un elegant tornet de noguera boy cantant una tendra y melodiosa balada, porque aquestos cuadros me donan idea clara y 'm fan entendre cóm se feya la filatura, fins are fa poch més d' una centuria, en totas las terras conegudas. Més m' estimo, ab tot, veure las modernas filatures mecánicas, verdaders palaus del treball ahont s' hi guanyan lo pa de cada dia á centenars de families y d' ahont surten fils

y madeixas pera teixir los vestits dels richs y dels pobres de tot lo mon. Pláume més veure com l' enginy del home arrenca 'ls secrets de la naturalesa y fa treballar en son profit las cosas inanimadas. Avuy las filadoras son la forsa de gravetat, per medi d' un saltant d' aygua ó la forsa del vapor. Aquestas forsas tan poderosas, si no están ben gobernadas son eynas que utilisa 'l geni del mal y de la destrucció; ben conduhidas y regularisadas per l' home, treballan dócilment y las veureu en las filaturas movent ab admirable rapidés á mils ditets de ferro que filan nit y dia sense parar.

Com un cavall desbocat salta l' aygua del torrent de timba en timba arrastrant rocas y arbres seculars; mes l' home la detura nivellant lo pis y encaixonantla per medi d' uns murs de pedra ó senzillament ab pots y estacadas, y 'l torrent s' amayna, otega la seva espantosa remor, ajup lo coll y corre manso á junyir-se en las palas ó en los caixons d' una roda á la que acompassadament fa giravoltar. Aquella roda es una forsa y un moviment, es la forsa y 'l moviment que l' aygua del torrent tenia y que li fou tramesa per la forsa de gravetat, per una senzilla diferencia de nivell que l' home aprofita y gradua del modo que li convé. La forsa y 'l moviment de la roda 's comunican per medi d' una corretja ó de ben combinadas engravacions á un arbre de ferro, verdadera soca d' ahont naixen brancas y branquillons y ramatjes y allá la forsa del torrent se destrena y nudreix los enginys. En cada un d' aquestos treballa la part de forsa que li correspon y desde la politja que li dona entrada fins á l' eyna ahont demostra 'l seu profit, passa per una série de rodas y rodetas tan ben combinadas y armónicas que quan se troba incorporada en l' eyna, aquesta es també una forsa, encara que petita, y un moviment del tot acompassat. Allavors la forsa de la roda hidràulica ó sia la del torrent ó millor la forsa de gravetat ramificada en los enginys, fa moure simultáneament infinitat d' eynas y cada una d' aquestas fa, en un sol dia, sobre 'l cotó, la llana, lo cánem, la seda ó 'l lli, lo treball que no podrian fer en tot l' any totas las filosas y 'ls tornets de la rodalia.

En totas las industrias, lo mateix que en la de la filatura, s' hi nota un gran progrés si comparém los procediments actuals ab los que s' aplicavan are fa una centuria. No 'ns cal pas anar á regirar llibres pera fer aquesta comparació porque

encara podém veure en molts llocs d'Espanya algunas industrias explotadas d'una manera primitiva y rutinaria. Aneu per las planas de Castella y d'Aragó y per alguns recons de la montanya de Catalunya y estudiéu los molins de farina, las prempsas d'oli y de vi, los molins paperers, la fabricació de panyos de burell. Miréuvos las rodas hidráulicas y 'ls molins de vent, únichs motors inanimats que en tals industrias s'aplican, miréuvos per las hortas de Tarragona y de Tortosa las sinias construhidas ab tota la seva rusticitat, y en totas aquestas industrias y en los enginys en ellas empleats hi veureu no més que la má del práctic, pero del práctic més rudimentari; y la factura tosca que en tal maquinaria notareu vos acusará, al primer cap d'ull, que aquells establiments industrials viuhén encara enganxats ab la agricultura.

Ab tot y aixó, si comparém, per exemple, lo que es un molí de farina toscament fet mogut per un saltant d'aygua, ab los molins de má que movían las donas y 'ls esclaus en los temps antichs, se veurá un gran pas fet en aquesta industria, puig que s'aplica una forsa natural y poderosa á un treball tan indispensable com es lo de la moltura del blat. Mes si comparém lo rodet ab la actual turbina, lo pas donat y l'avens realisat son inmensurables y s'hi veurá tot seguit la esplendorosa llum de la teoria y una execució esmerada, filla d'una práctica perfeccionada també per la llum de la rahó y del bon gust.

Lo que hi ha de notable en aquest progrés y en lo de la industria en general, es que 'l tránzit del treball fet á má al fet per los enginys, moguts ó no per forsas inanimadas, casi's pot dir que fou immediat; mes lo tránzit dels primitius enginys als actuals ab la perfecció y la utilitat que 'ls caracteriza, data, encara no, d'una centuria. Lo nostre sigle es lo que ha donat lo pas inmensurable en totas las industrias; ha donat lo pas no d'un gegant sino d'un geni volador que te la mirada fixa en los pobles y á tots vol dotarlos de riquesa y benestar.

Desde la invenció de la máquina de vapor, en lo darrer ters de la passada centuria, la construcció tosca de la maquinaria fou rebutjada no solament per ridícula é imperfecta sino principalment per antieconómica. La máquina de vapor moguda per un agent tan subtil com es aquest, necessita una

construcció molt esmerada y un montatge fet ab tota la precisió possible. Las pessas han de treballar sempre en lo seu centre y en lo seu pla; los moviments han de ferse ab la major regularitat, las distancias relatives de las pessas del mecanisme han de ser, entre certs límits, inalterables y han de rescatare sempre que 'l desgast natural de las articulacions las hagi fetas variar. La màquina de vapor va donar lo to á la construcció. Pera obtenir la perfecció en las pessas del seu mecanisme fou precis perfeccionar també las eynes que las havían de treballar. La Geometría descriptiva, inventada per Monge poch's anys després del adveniment de la màquina de vapor, fou qui s' encarregá d' aquesta tasca y ja la tením aliada ab la mecánica combinant moviments, uns circulars, altres rectes, pera engendrar superfícies de revolució ó be altres planas y ben galgadas ó be á escayre ó en fi inclinadas baix un ángul determinat. Ja l' obrer no ha d' escarrassar-se manejant la escárpara ni la llima, ni movent una broca pera foradar: tot ho fa la maquinaria ab la major precisió. L' obrer ha d' aplicar solament la seva inteligencia pera marcar ratllas y punts sobre 'l bloc de metall que ha de treballar; es á dir, ha de fer un treball de geómetra, ha de manejar regla, escayre y compás, plomada ó nivell y després ha de saber com ha de montar la pesa que treballa, en la màquina que li serveix d' eyna, perquè aquesta realisi las formas que 'l dibuixa senyala y que l' obrer te fixadas en la seva imaginació.

La teoria busca sempre la major perfecció y 'l seu objecte es que 'l producte obtingut s' acosti tan com sia possible al producte ideat. Encara te un altre objecte més enlayrat y generós y profundament humanitari. Te per objecte que 'ls dons de la naturalesa s' utilisin ab lo més petit cost possible perquè tothom ne puga disfrutar y baix aquest punt de vista la teoria aplicada al treball industrial es una poderosa palanca que remou la societat y la transforma. Mentres la forsa muscular del home es l' únich manantial que pot aplicarse al treball, lo més fort es lo més poderós y la unió dels forts fa posar lo peu á rotllo als intel·ligents.

Mes en los esperits més incults hi ha sempre la idea que treballa y sobre d' ells estén lo preciós mantell de la seva protecció. Un dia s' adona un que la fusta sura sobre de l' aygua, buyda la soca d' un arbre y 's passeja posat en ella per las ay-

guas d' un estany valentse d' un pal que aplica contra 'l fons pera mourers en la direcció que vol. Un altre s' abandona ab lo mateix ormeig per la caudalosa corrent d' un riu. Un altre no menos valent y més enginyós, que ha inventat lo rem y 'l timó, se 'n va, ab aquella tosca barqueta per sobre 'l mar y costejant, costejant, viatja aixís de poble en poble. Un altre cambia radicalment lo modo de construcció de la barqueta. En lloch de buydar la soca d' un arbre fa serrar aquesta soca en taulons estrets y més ó menos groixuts; ab lo brancatje construeix una *carcassa* d' una forma geométrica que ell ha ideat com lo millor pera véncer la resistència de l' aygua y al mateix temps perque aquesta sostinga millor lo pes de la barca. Despres vesteix la *carcassa* ab los taulons, atapeix be 'ls junts d' aquestos y ho recubreix tot ab pells dels animals que cassa, més ó menos ben assahonadas, y un jorn determinat bota la barca á l' aygua en mitj d' una entusiasta generació. Aquell mateix, estimulat per lo bon éxit del seu invent y tractant d' aprofitar la forsa de l' ayre pera moure la barca sense remes, guarneix un pal é hi posa una vela. Lo vent empeny la barca y la tira mar endins. Lo viatge 's fa més depressa y la barca 's pot construhir de major grandaria y per lo tant pot dur més pes, suplir la forsa del vent ab la multiplicació del número de remes en una mateixa nau, pera las ocasions en que la atmósfera está encalmada.

Ja 'l pas dificultós estava donat. La idea barrinant sempre y sempre buscant la perfecció, va anar complicant la construcció de la barca. Enlloch d' un pal n' hi va posar dos y després tres: los uns drets, los altres de través, y en cada un d' ells tot un sistema de velas y un joch complicat de cordas y de ternals pera moure aquellas velas y orientarlas segons convinga baix la direcció del vent. La barca ha crescut molt y s' ha convertit en un vaixell. Ja no va solament de poble en poble per la costa sino que s' allunya si convé fins á perdre la terra de vista guiantse allavors de dias ab lo sol y de nits ab las estrellas.

Un dia se sent á dir que hi ha una pedra misteriosa que te una gran propietat y es que posantse un tros d' ella llargarrut de manera que puga girar al voltant del seu centre, aquella pedra 's posa sempre en direcció fixa cap al Nort. Més encara, fregant ab aquella pedra una barreta d' acer, aquest

adquireix la mateixa propietat. Aixó sabut, no va faltar aviat un sabi físich y geómetra que va idear la brújula, y una má destra y experimentada que sapigué construhirla y per medi d'aquest senzill instrument pogué determinarse en qualsevol lloch lo rumbo seguit per una nau. Desde allavors s'emprengué resoltament y ab gran empresa la navegació d'altura. S'exploraren totas las costas y totas las illas, y 's descobriren nous continents. Algunas vías del comerç de llevant que fins allavors s'havían fet per las caravanas atravesant lo desert, quedaren abandonadas; las ciutats que aquellas animadas y ricas vías havían creat, quedaren enrunadas y aquellas vías tornaren á ésser un verdader desert. En cambi la mar quedá poblada de vaixells. No solament suravan per ella las naus que feyan lo comerç sino que 'ls poderosos de la terra volgueren també ferse 'ls reys de la mar y d'aquí nasqué la lluyta y més d'una vegada l'aygua de la mar quedá enrojida per la sanch dels homes.

Heus aquí com una serie de senzills descobriments fets per la idea y realisats per la práctica cambiaren radicalment las formas del transport y la manera de ferse 'l comerç, cambiaren per consegüent l'aspecte del mar y de la terra, obriren nous horitzons á la explotació y ab las transaccions comercials la contínua comunicació, y baix la base de la pau y de l'avens més ó menos entretingut de la ciencia, los pobles en general varen entrar en una nova vida y prosperaren. Darrerament ha vingut la invenzió del vapor. Per mar y per terra 's fa sentir sa brusenta alenada y 'l desert s'ha tornat á poblar perque en ell hi xiulan las locomotoras y la mateixa planura del mar está solcada per la fumera dels vapors.

La idea no 'n té prou encara. La rapidés de las comunicacions encara no 's fa al seu gust. Avans de mourers la locomotora vol que 'l poble ahont ha d'anar ja ho sápigui. Quant la nau arriba á port vol que ho sápigui las famíllas dels navegants, que tant apartadas d'ells viuen, y que ho sápigui desseguida, lo mateix dia, perque acabi l'ansia mortal ab que al sortir la nau quedáren.

La idea vol y exigeix que las novas forses de que l'home disposa y 'ls seus poderosos y perfectes elements de treball estigui degudament organissats y per aixó necessita que las intelligencias y voluntats se lliguin per un medi de comunicació

més ràpit que 'l del vapor. Per aixó li dona 'l telégrafo elèctric, altre descobriment degut als avenços de la Física y de la Química, y á las bonas pràcticas de la construcció en la actual centuria. Com á coronament de la obra que ab lo vapor va comensar, sembla que aquest sigle vol despedirse deixantnos la manera de utilitzar un altre motor, la electricitat. Ab formas molt senzillas y fins econòmicas se va manifestant y tots pressentim que vindrá un dia, tal vegada no molt lluny, en que aquesta forsa treurá del trono á la del vapor.

Are, donchs, be. A la vista dels exemples que acabo de citar y del procés que generalment segueixen los invents en lo treball industrial, ¿cóm es que la aplicació del vapor, quina forsa expansiva fou ja coneguda en la antiga Grecia fa més de dos mil anys, no ha vingut á ser pràctica y positiva sino, podém dir, fins al comensament de la actual centuria?

¿Per qué 'l treball industrial no ha pres gran y ràpit increment sino desde la invenció de la máquina de vapor?

Lo resposta á aquestas duas preguntas sería per sí sola objecte d' un altre discurs que, per qui sapigués tractarlo ab la deguda ilustració, sería interessantíssim; més jo aquí he de limitar tal resposta sols á lo que ella tinga de relació ab lo tema que m' he proposat y per aixó la donaré del tot concisa, apoyantme senzillament en lo mateix que ja he dit, á saber: que la activitat industrial pera desenrotllarse necessita la pau de l' ànima, 'l repós moral y material, la contemplació y la bona armonía entre 'ls avenços de la Tecnologia y de la Ciencia econòmica, respectant sempre, com se deu, las sanas doctrinas de la Moral, de la Religió y de la Bellesa.

*
*

En lo temps de Heró d' Alexandría, un sigle y mitj avans de la vinguda de Jesucrist, aquell célebre físich inventá la primera máquina de vapor, que 's coneixia ab lo nom de *Colipila* encara que era solament una máquina de reacció, com ho es la actual turbina, sols que aquesta la mou l' aygua corrent y aquella la movia l' aygua evaporada per medi del calor. En aquell temps tenia, pot dirse, 'l domini del mon l' im-

peri romá. «May s' havia vist, y potser no 's tornarà á veure may més, tant gran número de pobles subjectats per una sola má. La gran unitat de l' imperi romá, si la unitat per si sola hi valgués, hauria fet avansar á la societat humana ab la major rapidés é intensitat. Haurían cobrat vida y poder las ciencias, s' haurían desenrotllat la industria y 'l comers y 'ls pobles haurían anat guanyant en riquesa y benestar, y tot lo cos gegantí d' aquell gran imperi s' hauria anat enrobustint. Mes lo poder de Roma era adquirit per la forsa de las armas, lo poble dominador estava pagat de si mateix y molt enorgullit, y volia conservar tota la seva preponderancia sobre tots los demés que tenia avassallats; ell no havia de devallar del cim ahont la sort y la seva diligencia 'l posavan convertit en deú; ell no s' havia de cuydar més que de tenir sempre lluhentas y ben esmoladas las armas pera amarrar als demés pobles y pera arrebastarne d' altres; ell, si feya carreteras, era pera 'l fácil trasllat de las legions; ell, si feya barcos, era principalment pera tenir lo domini del mar, y quan li convenia embargava las naus dedicadas al comers pera 'l transport de las hosts romanas y de las sevas municions; ell establía colonias en los punts més estratègichs, no com avans los fenicis y 'ls grechs y 'ls carteginesos, pera arrelar y estendre la industria y 'l comers, sino pera dominar, pera construhirhi fortas murallas y feixugas torras, com una urpa més de la seva áliga ativa y cobdiciosa. Roma no havia de treballar, en lo seu modo de entendre, porque aixís hauria rebaixat lo seu prestigi; Roma sols havia de consumir la riquesa produhida pels demés pobles, que eran los seus esclaus; los que havían de tenir com á gran satisfacció mantenir á una ciutat tant forta, sabia, noble y espléndida; entregada al luxu y á las festas en temps de pau, y prompte á fer sentir la seva veu enérgica é imperiosa pera ferir mortalment als seus contraris en temps de guerra.

La idea de la máquina de vapor no podia fer lo seu curs en un poble de tals condicions. Si algú hagués parlat d' aprofitament de forsas, no hauria sigut escoltat sino en lo sentit d' aplicarlas al poder guerrer de l' imperi, no de cap manera al treball pacífich de la industria, cosa alashoras vil é ignominiosa, propia sols de l' esclau y dels pobles vensuts. Per aixó aquella idea va eclipsarse, y quan vingué, poch sigles des-

prés, lo desgavell de la cayguda y disolució de l' imperi, va quedar soterrada entre las runas d' aquella civilisació.

Vingué 'l domini de la gent del Nort. Lo coratje incult y groller d' uns pobles que havían concentrat lo seu calor y forsa entre rocams y neus y que la fam foragitava de las sevas covas, fou més poderós que 'l de Roma ab tot y estar aquest erissat de llansas en tot lo seu inmens cos, algun temps vigorós é inespugnable, ara flach y poruch, encorvat pel vici, ab las entranyas rosegadas, lo cor corromput y l' enteniment ensopit. Se enfonzá Roma, lo cap d' aquella inmensa unitat, y també s' enfonzaren las provincias que á ella estavan encadenadas y per totas se estengué, com á riu sortit de mare, lo doll humá que anava baixant del Nort y jamay se estroncava...

A l' últim acabá la lluyta. Las onadas de la mar social se aplanáren. Com una dolsa y fresca marinada 'ls sentiments del cristianisme ablaniren los cors y detrás d' un munt de centurias de sanch y foch y d' assolament, vingué un altre munt de centurias de repós y de contemplació y en aquest período la idea de la aplicació del vapor, que havia aparegut avans de la lluyta, aná fent son curs ella mateixa y aná trevallant, com aquellas ideas vagas y confosas que á vegadas apuntan en lo nostre magí al adormirnos y l' endemá, quan després d' un somni neguitós nos despertém, se 'ns presentan de sobre netas y desplegadas y en tot lo seu desenrotllo.

Vingué 'l renaixement de las Arts y de las Ciencias: los pobles despertaren després de tant llarch somni y 'l elements del treball tornáren á figurar, no ja ab lo sagell de la ignominia, sino al contrari, ennoblits ab lo dret de representació que 'ls monarcas y poderosos d' aquell temps los hi donavan. En los Municipis hi entrava com element lo menestral y ab tal influencia 'ls oficis se organisaren en gremis, la associació 'ls doná forsa y prestigi, lo treball fou representat y la seva forsa solicitada unas vegadas pels reys, altrás per la noblesa y altrás també per lo bras iglesiásich. La escena havia cambiat radicalment. Com una forsa de reacció regeneradora, lo treball va apuntalar-se y mostrá 'l seu poder á la societat y tant va arribar á enfortir-se que no va parar fins á esser la forsa més poderosa, y ella es la que ab gran esclat, en la darrera centuria va mostrarse casi al mateix temps en Europa y América y

ella es la que, desde alashoras, cada día 's mostra més exigenta y dominadora.

Ab aquesta nova preparació del terror social, la idea de la aplicació del vapor, que era una llevar fecunda, per forsa havia de reapareixer y fructificar. L' un descobriment va durne un altre y uns y altres mútuament s' ajudaren pera anar engrandint la esfera del coneixement y per anar enfortint l' importantíssim y democràtic element industrial.»

Heus aquí perque la marxa dels aconteixements retrassá de tantas centurias l' adveniment de la máquina de vapor; mes al apareixer aquesta en lo mon económic y social aparegueren també de sobte, com una rica y bellíssima florida, las Ciencias experimentals y las Arts de la industria. La Física, la Química y la Mecánica prengueren gran peu y desenrotlo.

Monge com ja he dit avans inventá la Geometría descriptiva y tant aquesta com las demás brancas de las Matemáticas sense baixar gens del nivell que ocupan en la esfera intelectual penetraren en la intimitat dels cossos tal com la Física y la Química los hi ensenyavan, se feyan càrrech de totas las forsas que la Mecánica trobava, y calculavan totas las combinacions y forsas tan estáticas com dinámicas tenint en compte la realitat, la producció, la utilitat, la economía.

Heus aquí perque desde l' adveniment de la máquina de vapor ha pres tant gran peu la industria que avuy es ella la que dona la verdadera mesura del grau de civilisació de que un poble está possehit.

Ja no dech allargar més aquest discurs perque molestaria per demás la vostra atenció, sobre tot la de las senyoras y senyoretas que solen concorrer en abundancia en aquesta classe de festas literarias, y no sería prou galán que m' endinzés encara més de lo que ho he fet en lo camp de la industria. Massa he tingut que parlar d' aquesta y ja es hora de que cedeixi 'l

lloch á la poesia, tant més quant fins aquí he vingut preconisant que aquestes duas manifestacions de l' esperit humà convé que viscan ben agermanadas. Ab tot, no puch ni dech acabar aquest discurs sense dirigir-me altra vegada á la digna societat *El Fomento Martinense* per la patriòtica y nobilíssima tasca que ha emprés, comensant aquest any de celebrar aquesta classe de certámens científich-literaris.

Estich en la persuació de que, de més á més d' aquets certámens, procurarà estendre entre 'ls seus compatricis, sobre tot entre las classes obreras d' aquest poble, aquell grau de instrucció professional que, segons he tractat de demostrar, es lo més gran ausiliar perque la industria catalana prosperi y puga competir ab la estrangera y al mateix temps perque puga servir de model y guía á la de algunas regions de Espanya en las que desgraciadamente las forsas naturals encara jauhen desvagadas y mandrosas sota un terror avuy estéril per la falta de conreu y atravessat per rius y saltants d' aygua que van de la serra al mar sense haver deixat ni 'l més petit rastre de la seva fecunditat agrícola ni de la seva forsa industrial. Als obrers també, á la respectable y per mi molt estimada classe proletaria que tant abunda en aquesta població, 'm permeto recomanarli la seva assistencia y la seva simpatía per aquesta classe de festas que per lo que tenen de científicas y literarias en aquesta localitat, que viu especialment de la industria, los hi portarán sempre profit al mateix temps que la pau de l' ánima, y encara més los hi recomano que estimulin ab la seva assistencia y aplicació al professor ó professors que més ó menos tart sens dubte, baix la iniciativa d' aquesta filantrópica societat, donarán la instrucció técnica que á l' obrer catalá correspon y tanta falta li fa. Sols aixís podrán tots ells contribuir ab la major eficacia á sa riquesa y al seu benestar y al de la nostra terra; sols aixís los capitals donarán abundant fruyt y si aquets mateixos capitals van esmersats y dirigits ab llarguesa, ab mira enlayrada y noble, contribuhint sempre ells mateixos en primer terme á la regeneració moral, intelectual y económica de l' obrer, la pau necessaria al desentrotlló del treball en general se veurá lograda y 'ls richs, desprenentse sols d' una petita part del seu abundant capital pera posar á l' abrich de la seva protecció á la classe obrera,

en los nostres temps de progrés encara tant desamparada, trobaran també la pau del cor y la tranquil·tat de consciència, perquè haurán cumplert aquell precepte cristià que en lo seu temps doná 'l gloriós Sant Martí entregant la seva capa als pobres.

PAU SANS Y GUITART.

Barcelona, Novembre de 1894.

L' IVERNADA DE LA VIDA

¡Ay delitosos jorns, quant vos anyoro
arraulit baix lo pes feixuch dels anys!
Tot solet remembrant mos anys felissos,
mon cor de desconhort sento omplenar.

Pujant amunt dels anys l' aspra montanya
esdernegat m' aturo á reposar,
per dar l' últim adeu als temps de diixa,
per dar una mirada al temps passat.

Adeu, jochs ignoscents de l' infantesa,
tant que algun dia 'm vareu delitar!
Adeu, de juvenesa somnis dolsos,
per sempre jorns de diixa adeusiau.

Tal com cauhen al bosch las fullas grogas
y 'l vent se las ne port rostos avall,
totas las esperansas falagueras
de mí se n' ha portat lo desengany.

Lo meu rostre han marcit sol y glassadas,
ja so perdut ben be 'l delit d'avans,
y, com la neu del cim de las montanyas,
mos cabells, un jorn rossos, tornan blanchs.

¡Qué es trista l'ivernada de la vida!
Mon esperit va cercant conhort en va;
mon pit resta malmés de las tempestas
qu' en mitj de sa carrera l' han sobtat.

Sols m' aconhorta anármen á l'iglesia,
y allá dins á Jesús mos dols contar;
que allá sí que n' es dolsa la tristesa,
allá 'ls plors l' alegría 'm fan tornar.

JOAN ALIBERCH Y TORT

NADAL

¡Quí retornés á Mayana
la diada de Nadal,
y escoltés la veu galana
de Roumanille y Mistral,
y tastés de bona gana
lo vi cuyt y 'l Calendal!...

¡Quí pogués anar fent via
pels masets de per allí,
y de masia en masia
arribés á Sant Remí
per sentirhi tot lo dia
las cansons de Sabolí!...

¡Quí la vegés la vetllada,
que sembla d' un' altra edat,
ab la familia aplegada
encenent l' arbre sagrat,
mentrestant que la maynada
crida ab goig: *Jesús ha nat!*...

F. BARTRINA

* *

Lo petit aucell ha volat del niu,
diu que ha reflat la cansó d'estiu;
tot cantant l'adeu aprengué á volar,
ara que ja 'n sab, ha creuhat la mar.

Vola, aucell gentil, vers altra regió,
vola lluny del sol que 't doná calor
vola esperansat, vola sol-y-vern
vers un nou terror hont hi regne hivern

Ves cap al país, ahont de las vespradas
may s' arriba al fi, curtas las diadas;
ves, petit moixó, cap al lloch aquell
ahont no hi neix la flor y ahont hi mor l' aucell.

Allí hi trobarás la fredor que ansías,
allí 's glassará de tas armonías
lo darrer sospir, mes un bes etern
't farà sentir la cansó d' hivern.

COMPENDI DE LA DOCTRINA CATALANISTA⁽¹⁾

PER

ENRICH PRAT DE LA RIBA Y PERE MONTANYOLA

....Del dia ensá que aquells homens strany's son stats introduits en la senyoria, tostemps an envejat a la nostra llibertat e opulencia, que nostre Senyor Deu a aquesta patria hauia donada, e se son sforçats, com encara esforçen, en llevar e tolrelens, e ferno's semblants a aquells llurs pobles pobres, e dejectes, e sens alguna llibertat.—
(*La fi del Compte d' Urgell*.—Revista catalana, pl. 54.)

I

LA PÀTRIA

P. Quin es lo deber polítich més fonamental?—R. Estimá á la Pàtria.

P. Quína es la pàtria dels catalans?—R. Catalunya.

P. Té algun fonament la distinció entre *pàtria petita* y *pàtria gran*?—R. Cap; l'home té una sola pàtria com té un sol pare y una sola familia. Lo que generalment s'anomena *pàtria gran* no es sinó l'Estat compost de varias agrupacions socials que tenen la condició de veritables pàtries.

P. Espanya no es donchs la pàtria dels catalans?—R. No es més que l'Estat, ó agrupació política á que pertanyen.

P. Quína diferencia hi ha entre l'Estat y la Pàtria?—R. L'Estat es una entitat política, artificial, voluntaria; la Pàtria es una comunitat històrica, natural, necessaria. Lo primer es obra del homens; la segona es fruyt de las lleys á que Deu ha subjectat la vida de las generacions humanas.

P. Quin exemple de la historia contemporánea fa palpables aquestas diferencias?—R. Lo de Polonia. L'Estat polonés morí quan los exèrcits d'Austria, Rusia y Prussia l'es-

(1) Premiat en lo Concurs Regionalista del Centre Català de Sabadell y aprovat per la Junta Permanent de la UNIÓN CATALANISTA.

quarteraren; mes Polònia continuà y continuà sent la única pàtria dels malaventurats polonesos.

P. Què es donchs la Pàtria?—R. La comunitat de gentes que parlan una mateixa llengua, tenen una història comuna, y viuen agermanadas per un mateix esperit que sagella ab quelcom d'original y característich totes las manifestacions de la seva vida.

II

CATALUNYA

P. Cóm ha de mirarse Catalunya?—R. Com la llarga cadena de generacions unidas per la *llengua* y la *tradició* catalanas, que venen succehintse en lo terror que avuy ocupém nosaltres.

P. La llengua catalana es idioma ó dialecte?—R. Es un idioma. La motejaren de dialecte, alguns per ignorància, los altres per mala fé, considerantlo com una corrupció de la llengua oficial, que es la castellana.

P. No es donchs una corrupció del castellà?—R. Ben al contrari; la llengua catalana es més antiga que la castellana, y havia conseguit ja cert esplendor quan la castellana tot just comensava á donar senyals de vida. Aixó á part de que tenen una manera d' ésser diferent y fins oposada.

P. Què es lo que caracteriza á la llengua catalana?—R. La concisió y sequedat de sas frases y modismes que van de dret y sense giragonsas inútils á la expressió de las cosas tals com son; ben al revés de las ampulosas formas de la castellana que gasta un temps preciós y un bé de Deu de paraules pera expressar la més insignificant de las idees.

P. No diuen vulgarment, los castellans sobre tot, que lo castellà es més dols y armoniós que la nostra llengua?—

R. Ben cert que ho diuen, y á forsa de repetirho ho han fet creure á gran part dels notres compatricis; altrement las llenguas no tenen per objecte regalar las orelles com las passadas de rossinyol, sinó l'entendres las personas, y per tant lo valor d' una llengua ha de midarse per sa precisió y exactitut més que per la sua armonia.

P. Pero es veritat que sia més dolsa la llengua castellana?—

R. Al contrari; ho es més la catalana, perque mentres la nostra té vuyt sons de vocals que forman una gradació suau é insensible, comparable á la que posseheix la llengua francesa,

lo castellá té solsament cinch sons de vocals totes obertas, y es abundant en guturals com la *j* y la *a* clara, que l' aparionan ab las llenguas semíticas.

P. Cóm s' esplica donchs que estiga tan generalisat entre los catalans aqueix erro?—*R.* Es comú á tots los pobles, perque naix de la condició del home, deixar-se seduhir per lo atractiu ab que la novetat revesteix totes las cosas.

P. A quína altra causa deu atribuhir-se?—*R.* A la imperfecció ab que es parlada la nostra llengua per gran part dels catalans, efecte de no havérsens ensenyat en las escolas.

P. Es cert, com han dit alguns, que la llengua catalana sols sia apte pera la literatura?—*R.* No. Fou la primera llengua neo-llatina que s' usá en la ciencia filosófica; té una rica y complerta terminología jurídica que la fa adecuada per los estudis del Dret; las lleys de mar acceptadas per molts pobles en catalá estavan escrites; en catalá deliberaren mentres visqueren las Corts Catalanas; y en catalá se dirigían á las Corts de la Confederació Catalana-aragonesa aquell enfilall de reys il·lustres, quan la Corona d' Aragó era la primera potencia del Mediterrani. Sa aptitut pera la vida política es, donchs, innegable.

P. Y en quant á las ciencias moderníssimas?—*R.* Tots los idiomas han enmatllevat sa terminología al grech y al llatí, y per lo tant al grech y al llatí pot enmatllevarla també la llengua catalana.

P. La lligislació catalana es diferente de la de Castella?—

R. Abans del any 1714, ho era en tot: lleys polítiques, administrativas, judicials, civils, mercantils; avuy sols ho es en las civils.

P. Lo dret civil catalá es un dret foral com diuhen los castellans?—*R.* No; perque *fur* vol dir *privilegi*, *excepció* d' una regla comuna; y lo dret catalá no es una variant del dret Castellá, sinó un dret independent y complert, dintre lo qual hi ha també un *dret comú* ó general á tota Catalunya y un *dret foral* ó privilegiat propi de determinadas comarcas, com la Vall d' Arán, Barcelona, Camp de Tarragona etc.

P. Qué es lo que caracteriza al dret civil catalá?—*R.* La autoritat atribuhida á la costúm per la qual lo poble directament col·labora á la formació del dret; la llibertat de testar, y la sòlida organissació de la familia baix la base d' una autoritat paternal robusta y d' un patrimoni familiar permanent.

P. Y en quíns principis se funda lo dret castellá?—*R.* Son radicalment oposats als anteriors; la negació de la

llibertat de testar; la negació de la costúm; la exaltació de la llei escrita; la regulació minuciosa y excessiva que no deixa res á la iniciativa individual; lo rebaixament de la autoritat paterna, y una feble y disolvent constitució de la familia y son patrimoni.

P. Quína consecuença se 'n pot treure?—R. Que 'ls dos sistemes jurídichs son tan oposats, que no poden reduhirse á un sol sense que l' un ó l' altre sia sacrificat; com es impossible combinar lo *sí* y lo *no* en una mateixa cosa.

P. Quína altra consecuença deu notar-se?—R. Que los castellans, criats baix la influencia d' una legislació tan diferenta de la nostra, y plens de concepcions jurídicas tan oposadas, son ineptes pera legislar sobre nostre dret civil, y tot lo que fessen pera reformarlo, fins anant de bona fe, no donaria altre resultat que la seva desorganisació.

P. Qui deu cuydarse donchs del dret civil de Catalunya?

R. Unicament los catalans perque son los únichs que 'l senten y coneixen y están possehits de son esperit.

P. Quín es lo caràcter de més relleu en la tradició científica de la nostra Pàtria?—R. Una marcada tendència á las ciencias experimentals y de caràcter pràctich, fins al punt que los contats filosòfs eminents de Catalunya han conreuat á la vegada altres branques del saber humà, y dintre de la filosofia han seguit las corrents d' observació y anàlisis.

P. No hi ha un altre fet que, dintre d' aqueix ordre, manifesta així mateix lo temperament pràctich de la gent catalana?—R. Hi es, y de gran elocuença: lo desenrotll dels estudis sobre dret positiu, y la manera tradicional y progressiva com s' han realisat las transformacions de la nostra vida jurídica.

P. Troba algun ressó en la esfera religiosa aquesta particularitat del nostre caràcter?—R. Sí; los sants de la Nació Catalana gayre be tots han estat, més que místichs, donats á la vida activa, desde S. Pacià, l' ardorós bisbe de Barcelona, S. Ramon de Penyafort y S. Vicens Ferrer, fins al qui en nostres días fou canonisat, S. Pere Claver, qui morí propagant la fé cristiana, després d' una vida entera de lluyta y sacrifici.

P. Mes lo gran Ramon Llull no fou místich?—R. Sí; mes en tot cercá un fí pràctich fins en sa complicada filosofia. Son projecte d' ensenyansa de llenguas orientals, sos somnis de conversió dels infidels y sa mort en terras africanas, ho comprovaren també.

P. Y en l'ordre artístich qué ho demostra?—*R.* Lo pre domini de l'arquitectura que es la més útil de totas las bella arts, y dintre de la arquitectura la decidida preferencia per l'art románich que es entre tots lo més humá y menys idealista.

P. Quíns elements determinan lo caràcter catalá?—*R.* Lo esperit práctic y utilitari, lo geni mercantil y un temperament oberta y decididament lliberal y tradicionalista á la vegada.

P. Ja s'ha demostrat abans lo caràcter práctic de la gent catalana; cóm se comprova son esperit mercantil?—*R.* N'hi ha prou ab veure la creixensa del comer catalá malgrat las desconcertadas disposicions dels governs espanyols, y considerar que Catalunya fou, quan se governava ella mateixa, una de las primeras potencias mercantils y marítimas d'Europa.

P. Mes, no té avuy la Catalunya industrial lo mercat de Espanya?—*R.* Sí; pero lo mercat espanyol es molt inferior al que havia sapigut conquistarse Catalunya en lo temps de la seva autonomia, donchs la política castellana, treballant per la uniformitat espanyola, ha destorbat la expansió de la industria y comer catalans, circumscribintlos á Espanya y sas colonias y lligant aixís las diferentas nacions del Estat per Hurs interessos.

P. Y son amor á la llibertat en que's manifesta?—*R.* En las institucions verament democráticas que's doná Catalunya en las passadas centúrias; en las lluytas desesperadas y heróicas ab que las defensá del absolutisme, y en la consagració de la llibertat de testar per las nostras lleys civils.

P. Quíns fets de la nostra historia contemporánea poden citarse també?—*R.* Las duas guerras civils, en las que tots, tant los qui's deyan lliberals com los qui's anomenavan carlins, donavan generosament la vida per ideals de llibertat.

P. Ha tingut molta forsa en la nostra terra l'esperit tradicional?—*R.* A excepció d'Anglaterra y de l'antiga Roma, cap nació d'Europa pot alabarse com Catalunya d'haverlo possehit tant vigorós. Com á Roma la ley de las XII Taulas y á Anglaterra la Carta Magna, los Usatjes de Barcelona han estat lo fonament may somogut ni destruhit de tota la nostra lleislació.

P. Quín altre fet pot esmentarse?—*R.* La duració maravellosa, avuy sobre tot en que las lleys duren mesos tan sols, de la constitució del municipi de Barcelona, que ab lleugerass reformas visqué cinch cents anys, fent honor á la sabiesa

de son autor lo Rey En Jaume; y encara es de notar que no morí d'inútil sinó víctima de la forsa bruta d'un conquistador.

P. Quíns vicis han comensat á desnaturalisar lo nostre caràcter nacional?—*R.* L' esperit de rutina, l' utilitarisme més desenfrenat, l' individualisme y 'l flamenquisme.

P. Cóm han sobrevingut?—*R.* Per la degeneració del nostre caràcter, efecte de trobarse Catalunya, desde fa alguns sigles en una atmósfera contrària á sa manera de ser.

P. Quin es aqueix element enemich de Catalunya y que desnaturalisa son caràcter?—*R.* L' Estat Espanyol.

III

L' ESTAT ESPANYOL

P. Quíns foren sos autors?—*R.* Ferrán V é Isabel la Católica.

P. Quants crims han tingut de cométre's pera constituirlo?—*R.* L' enmatzinament de Carles de Viana, la deshonra d' Enrich IV de Castella y de sa esposa, la inícuca expoliació de sa filla Joana, y la falsificació d' una butlla pontificia que serví de fonament á la conquesta de Navarra.

P. Y no 's parla també de dos crims gravíssims comesos pera entronisar a Isabel la Católica?—*R.* Sí; la veu pública d' allavors atribuhí á enmatzinament la mort de sos germans Alfons y Enrich IV de Castella.

P. Cóm se formá l' Estat Espanyol?—*R.* Per la unió de las Coronas d' Aragó y de Castella.

P. Quína era la situació de Castella al ferse aquesta unió?—*R.* L' anarquía, la corrupció més espantosa; los nobles castellans convertits en lladres de camí-ral; lo bandolerisme, la despoblació, lo curs forsós de la moneda de baixa llei; tal era 'l cuadro de desgavells que presentava. Ho diu un castellá: lo P. Mariana.

P. Y la situació de la Corona Catalana-aragonesa?—*R.* Continuava sent la primera potencia del Mediterrani, per son comer, son poder naval y sa diplomacia.

P. Y quíns territoris comprenía lo Realme Castellá?—*R.* Castella, Lleó, Galicia, Asturias, Provincias Vascongadas y lo nord d' Andalusía.

P. Y la Confederació Catalana-Aragonesa?—*R.* Catalunya ab los comtats de Rosselló y Sardanya, Mallorca, Valencia, Aragó, Sicilia, Nápoli, Sardenya y Malta, los ducats de

Aténas y Neopátria y nombrosas factorías en la costa d' Africa; ó sia lo doble del territori castellá.

P. D'ahont prové donchs la grandesa de la Espanya d'aquella primera centúria?—R. De la grandesa de la Corona d'Aragó.

P. Malgrat la superioritat de la Corona Aragonesa, qui governá desde llavors y segueix governant l'Estat Espanyol?—R. Castella.

P. Y aixó no es una exageració?—R. Desgraciadament massa exacta que es. En tres sigles de monarquia absoluta no hi hagué cap ministre catalá; durant la época parlamentaria pochs y en períodos curtíssims. En quant á la gran massa de empleats es sabut que es castellana.

P. No hi ha diputacions y ajuntaments catalans?—R. Sí; pero actúan segons las lleys y costums no catalanas, seguint l'esperit de la política castellana dirigida per los caps-de-colla de Madrid.

P. Quín altre fet ho demostra també d'una manera palpable?—R. La imposició de tot lo castellá per part dels governs. Las institucions y costums políticas, los complicats engranatjes administratius y sas corruptelas, las lleys de tota mena naixen de la tradició castellana ó be son dutas de Fransa y vestidas al estil de Castella. Es més: ab lo nom d'*espanyola* han imposat la llengua castellana á tots los pobles de Espanya, han batejat d'*espanyolas* las sevas costums, y han fet encarnació del tipo espanyol lo *torero* y la *manola*; com si á Espanya no hi hagués altre poble que Castella.

P. Cóm se comprén aqueix resultat donada la superioritat de la Confederació Catalana-aragonesa?—R. Los reys que al fundarse l'Estat Espanyol treballavan pera ferse absoluts, fixaren lo centre del govern á Castella quin temperament absolutista los facilitava una tasca gayre be impossible de portar á cap en la democrática Corona Aragonesa.

P. Y cóm governaren los castellans l'Estat Espanyol?—R. Tan malament com fou possible: casi destruhiren lo comerç é industria de Catalunya; se deixaren pendre lo domini dels mars que tenían las nostras escuadras; los barcos venían carregats d'or d'América y las tropas se sublevavan per falta de pagas; y anaren perdent tots los dominis de la Corona de Aragó á Italia y 'l Rosselló, y 'ls realmes de Portugal y 'ls Païssos Baixos, que per herencia havían adquirit.

P. Y qué han fet en nostre temps?—R. Empenyeren á sublevarse, ab sas escandalosas explotacions, á las colonias

americanas, y después de perdre tot un mon rich y floreixent, concentran totas sas aspiracions nacionals en apoderarse dels ermots y pedregars de las kábilas riffenyas.

P. L'Estat Espanyol, á quín dels dos Estats que s' uniren pera formar-lo se sembla més?—R. Al Estat Castellá, del qual ve á ser continuació per sa política tan interior com exterior.

P. Lo desgovern es d'enchs mal vell á Castella?—R. En casi totas las épocas de sa historia son veritat las següents paraulas d' un cronista castellá: «En ninguna parte del reino non se facia justicia. . En los lugares que non eran cercados non moraba ninguno et en los lugares que eran cercados manteníanse los más de ellos de los robos et furtos que fazían... Muchas de las gentes del reino desemparraban heredas et fueron á poblar los reinos de Aragon et de Portugal.»

P. Ab quín Estat contrasta extraordinariament per son origen, organisació y política, l' Estat Espanyol?—R. Ab la Confederació Catalana-aragonesa.

IV

LA CONFEDERACIÓ CATALANA-ARAGONESA

P. Qué fou la Confederació Catalana-aragonesa?—R. La monarquia federativa composta d' Aragó, Catalunya, Valencia y Mallorca, y'ls Estats de Sicília, Nápoli, Córcega, Sardènya y Milán.

P. Quína fou la base de la Confederació?—R. La unió de Catalunya y Aragó.

P. Cóm se realisá aqueixa unió?—R. Per la voluntat dels dos pobles mitjantsant lo casament d' una nena, la virtuosa Peronella, ab Ramón Berenguer IV lo Sant.

P. Cóm demostraren los pobles confederats la voluntat de viure units?—R. Declarant en las primeras Corts generals de la Confederació, la indisolubilitat de sa unió, estatubint que s' havia de desobeir al Rey qui volgués trencarla, y obligant al monarca, al comensament de cada regnat, á jurar que mantindria perpétuament la unió federativa.

P. No contrastan vivament aqueixos precedents ab los del Estat Castellá?—R. Sí; abans de ferse la unió definitiva de Castella y Lleó, registra la historia nombrosas unions y separacions per insurrecció de Astúrias y Cantàbria, Lleó y Castella.

P. Y qué succehí al unir-se Aragó y Castella?—R. Tot just la unió s' havia realisat quan ja s' iniciaren en la Corona

Aragonesa tendencias á separarse, que s' han reproduhit en molts ocasions, sobre tot á Catalunya.

P. Cóm se explica que 'ls pobles catalans-aragonesos que tan alt esperit d' unió demostraren al juntarse ab Castella, tendissen desseguida á separáren?—*R.* Perque Castella al unir-se ab Aragó, lo mateix que en totas sas unions anteriors, baix lo nom d' associada, obrava com á despótica conquistadora.

P. En quína forma se governava interiorment la Confederació Catalana-aragonesa?—*R.* Cada Estat tenia en sos assumptos interns absoluta independència.

P. Y en los negocis exteriors?—*R.* Apareixían units com un sol Estat baix la direcció del Rey.

P. Quín era 'l nom de la Confederació?—*R.* Corona d' Aragó.

P. Quína era sa llengua oficial en los negocis internacionals?—*R.* La catalana.

P. Y en los assumptos interiors?—*R.* La llengua propia de cada Estat.

P. Donaren bon resultat aqueixos principis?—*R.* L' esplendor sempre creixent de la casa aragonesa es una resposta elocuentíssima.

P. Quan comensá sa decadencia?—*R.* Al entronisarse la dinastía castellana que, tot just mestressa del poder, iniciá la llarga y no termenada cadena d' agravis y humiliacions envers la nostra malhaurada Pátria.

V

AGRAVIS DE CATALUNYA

P. Cóm s' entronisá en la Confederació Catalana-aragonesa, la dinastía castellana?—*R.* Per la violació de las sagradas costums que regulavan la successió á la Corona, per part del Parlament de Casp que proclamá á Ferrán d' Antequera en lloch de Jaume d' Urgell.

P. No fou Sant Vicens Ferrer un dels que més treballaren pera la elecció de Ferrán d' Antequera?—*R.* Sí.

P. Qué 's conta de Sant Vicens Ferrer en sa causa de canonisació?—*R.* Que Sant Vicens que havia de molt jove fet miracles, deixá de ferlos desde que prengué part en lo cisma de la Iglesia en temps de Benet XIII, y en los assumptos referents á la successió de la Corona Aragonesa; afegintse que se li aparegué un dia Jesús que va dirli que no era cosa seva lo

cuydar dels negocis de la terra, sino la predicació del Evangeli.

P. Quínes memorables paraulas pronunciá 'l rey Ferrán en las Corts de Barcelona, estant voltat de la noblesa y dels Concellers de la ciutat? — *R.* Contá com ell «avia muy bien mercado este regnado, e como le avia costado más de mil doblas de oro.»

P. Quíns agravis ha rebut la terra catalana? — *R.* Gayre be tots los fets de la nostra historia posteriors á la vinguda de la dinastía castellana, enclouhen algun agravi.

P. Quín fou lo primer agravi que rebé del rey Ferrán la nostra Pàtria? — *R.* L'haver entrat en la Confederació voltat de personatjes y tropas castellans faltant així á las lleys de la terra.

P. Quín altre agravi rebé la nosta Pàtria? — *R.* Lo torment y mort traydora del darrer prímpcep de la casa real catalana, En Jaume de Urgell, y 'l tracte indigne que donaren á sa esposa.

P. Cóm tractáren al Comte d' Urgell? — *R.* Lo rey Ferrán d' Antequera, faltant als pactes de la capitulació, l' entregá ben agarrotat á un escamot de soldats castellans que 'l bofetejaren y 'l mofejaren, cridantli «fijo de...» «nescio, villano, modorrico catalán;» martiritzantlo aixís fins que tres prímpceps de la casa real de Castella l' escanyaren vilment ab sas propias mans quan ja vell, malalt y ben lligat, cap resistencia podía oposarlos.

P. Quí facilitá los recursos pera la expedició de Colom? — *R.* La Corona d' Aragó.

P. Quína fou la recompensa? — *R.* Privar als catalans y á tota la Corona Aragonesa de comerciar ab América.

P. Quan Fransa declará la guerra á Espanya en temps de Felip IV, quína conducta seguí Catalunya? — *R.* Fent un esfors heróich armá y mantingué un excércit de 30.000 voluntaris qui reconquistaren lo castell de Salces y teren recular als francesos invasors.

P. Cóm pagá 'l govern de Madrid tants sacrificis? — *R.* Abocant sobre Catalunya nombrosos tercis castellans que, com si fossin en país conquistat, violavan las donas, assassinavan á la gent indefensa, saquejavan las iglesias y calavan foch á casas y castells y vilas.

P. De quína manera correspongué Felip V als obsequis de Catalunya durant sa estada á Barcelona? — *R.* Rebaixant la dignitat dels Concellers, tancant la Universitat y privant á la Diputació de Catalunya del dret de recaudar impostos.

P. Rebé Catalunya altres agravis?—R. Ni una sola de sas lleys fonamentals deixá de ser trencada á cada pas per los governs castellans, ni una sola de sas llibertats desconeguda.

P. No hi havia una constitució que declarava sagrat é inviolable lo domicili dels catalans?—R. Sí.

P. La respectaren los virreys castellans?—R. Ab la excusa de perseguir bandolers enderrocaren centenars de masías y castells.

P. Fins á quin punt arribá la tiranía en temps de Felip III?—R. Fins á manar que s'arrenquessin totas las portas y finestras dels masos de Catalunya.

P. Qué disposavan sobre allotjaments las lleys catalanas?—R. Que la casa catalana n'estava exempta, no podentshi allotjar ningú sens voluntat del cap-de-casa, y sols mitjansant los pactes ó condicions que ell fixés.

P. Cóm se cumpliren en temps de Felip IV?—R. Manant que 'ls tercís castellans s'allotjessin malgrat totas las lleys en contra y «encara que 'ls amos de las casas tinguessin de dormir á terra.»

P. Quína altra constitució importantíssima violavan constantment en profit de la gent de Castella, los reys de la dinastía castellana primer, y 'ls govèrns de Madrid després?—R. La que manava fossin catalans tots los que exercissen càrrechs públichs á Catalunya.

P. No arribá fins á la Iglesia la invasió de gent forastera?—R. Hi hagué épocas en que tots los Bisbes de Catalunya eran castellans; los convents se'n ompliren; arribant l'escándol fins á respondre als qui anavan á confessarse en catalá: «*Hablad en cristiano.*»

P. Contra quína institució reclamaren las Corts Catalanas?—R. Contra la Inquisició quan, ab la organisació que li donaren los Reys Catòlichs, quedá convertida en dócil instrument del absolutisme de Castella.

P. Quína era la aspiració de Castella?—R. «*Reducir estos reinos de que se compone España AL ESTILO Y LEYES DE CASTILLA sin ninguna diferencia:*» son paraulas d'un primer ministre castellá.

P. Y cóm havia d'obtenirse eix resultat?—R. Lo mateix ministre ho diu, aconsellantho al soberá: «*Hacer que se ocasione algun tumulto popular grande y con este pretexto, como POR NUEVA CONQUISTA asentar y disponer las leyes* (DE

CATALUÑA) EN LA CONFORMIDAD DE LAS DE CASTILLA, *y de esta misma manera irlo ejecutando en los otros reinos.*»

P. Se portá á cap aqueix plan? — R. Sí; pero gracias á la heróica defensa de Catalunya, no doná llavors lo resultat que desitjavan.

P. Pero lo doná á la fi? — R. Sí; en temps de Felip V: llavors Catalunya sucumbí gloriosament al pes de Fransa y Espanya reunidas.

P. Quína ha estat desde alashoras la sort de Catalunya? — R. Li han arreballat, eixiat de l' un l' altre, tots sos drets y llibertats, y han arreconat sa llengua, trayentla dels tribunals, de las escuelas, de tots los actes públichs, y obligantnos á usar la castellana.

P. Cóm contesta 'l govern á la generosa conducta que segueix Catalunya quan sobrevenen calamitats com las guerres de Cuba, d' Africa, los terratrémols d' Andalusía, las inundacions de Murcia y de Consuegra, etc.? — R. Ab tractats de comers que entregan als estrangers la industria catalana.

P. Y cóm se portan lo govern, la premsa y la gent de Castella quan alguna calamitat pública flagella á Catalunya? — R. Nos abandonan á las nostras forsas.

P. Quína consecuencia se deduheix d' aquestos fets? — R. Que sols se recordan que som espanyols pera cobrarnos contribucions ó quintar lo nostre jovent, ó demanarnos diñer, ó sacrificar los nostres interessos.

P. Quína ha estat, donchs, la conducta de Castella envers Catalunya? — R. La dels pobles conquistadors ab los paissos conquistats.

P. No confessá un diputat castellá que com á país conquistat consideravan á la nostra Pátria? — R. Efectivament, digué: *«Si hemos logrado reducir á Aragon y Catalunya, á esos inmensos dominios de los Condes de Barcelona, á ese pais de fieras que ha sabido conquistar el imperio de Oriente, que ha dominado en las costas y en las islas del Mediterráneo, á ese pueblo que tiene una historia noble y esclarecida, no sé porque hemos de dejar de reducir á un pueblo que no tiene más historia que la que le ha dado la bandera de Castilla.»* Se refería als bascos.

P. Qué hem fet los catalans al rebre cada agravi? — R. Hem reclamat justícia, y nos han contestat insultantnos.

P. Cóm contestá Ferrán V als nobles qui se li queixavan de que donés tots los cárrechs als castellans? — R. Qué valía molt

més lo cor gran dels castellans que 'l cor petit de la gent aragonesa y que *«el estiércol de Castilla es ámbar en Aragon.»*

P. Qué 's deya en la Cort de Felip IV, dels catalans?—

R. Que eran *«aborto mónstruo de la politica;»* sols porque eran lliures y no esclaus del Rey com la gent de Castella.

P. Y modernament s' han reproduhit eixos insults?—

R. Sempre que Catalunya demana justícia surten á parlar del *«egoismo de los catalanes»* los mateixos que 'ns carregan de contribucions pera anar engroixint las collas de sa invasora burocracia.

P. Quín altre insult nos dirigeixen?—R. Com las injusticias sovintejan y constantment havém de demanar reparació, nos befan ab lo *«pide más que un catalán,»* que resulta un sarcasme en boca dels qui si no demanan es porque s' ho prenen.

P. Quína conducta debém seguir, donchs, los catalans?—

R. Unirnos tots y exigir ab dignitat y energia lo que de dret nos pertoca.

VI

REIVINDICACIONS DE CATALUNYA

P. Quína frase célebre resumeix las nostras aspiracions y ve á constituir lo lema de la nostra bandera?—R. Catalunya pels catalans!

P. Qué significa aqueixa frase?—R. Que á Catalunya han de governar los catalans, y no com avuy los castellans ó los polítics á la castellana; ni més ni menos que si nosaltres fossem menors d' edad ó no 'n sabessem.

P. Per qué Castella té tant d' interés en governar totas las demás regions?—R. Porque es un país pobre, y sos fills se dedican á la industria de la política, que es certament més descansada que la de las nostras fàbricas.

P. Cóm debém posar terme á aqueixa industria afrentosa pera nosaltres?—R. Estatuhint que tots los cárrechs públichs de Catalunya hagin d' ésser desempenyats per catalans.

P. Qué més debém reivindicar?—R. Lo dret indiscutible de Catalunya á constituhirse y organisarse segons sas necessitats y caràcter, y á donarse las lleys de tota mena que més escayguin á sa manera d' ésser.

P. Quín altre dret se nos ha de regoneixer?—R. Lo d' usar en tots los actes públichs y privats la llengua catalana, com á única oficial á Catalunya.

P. Cóm poden armonisarse aqueixas justíssimas reivindicacions ab la unitat política d' Espanya?—*R.* Per medi de la organisació regionalista, que consisteix en la unió federativa de las antigüas nacionalitats espanyolas.

P. Quíñas atribucions tindria 'l poder central ó federal en aquesta organisació?—*R.* Totas las referents á las relaciones d' Espanya ab los altres Estats y en general, á interessos que fossen comuns á totas las regions espanyolas, com l' exércit, las aduanas, ferrocarrils generals, etc.

P. Y lo poder nacional catalá?—*R.* Tindria totas las demés.

P. Cóm se formarian las Corts Catalanas?—*R.* Per medi de sufragi universal dels caps-de-casa, per gremis y professions, á fi d' acabar ab lo parlamentarisme que entrega 'l govern dels Estats als xerrayres d' ofici.

P. Quína fora la base de la administració catalana?—*R.* La descentralisació ó autonomia administrativa de las comarcas y municipis, y la supressió del expedienteig.

P. Cóm contribuiría Catalunya á la transformació del exércit espanyol?—*R.* Per medi de voluntaris, ó be entregant una compensació en diner préviament convinguda ab lo poder federatiu; quedant abolidas las quintas.

P. Y 'l sistema de contribucions en quins principis se fondaria?—*R.* En los següents: cap contribució tindria per base exclusiva la capitació; cap s' imposaria sobre 'l consúm de materias de primera necessitat; totas recaurían sobre la renda y 'ls beneficis, y se nivellaria lo pressupósit per medi d' una contribució progressiva limitada.

P. Qué vol dir contribució progressiva?—*R.* Que lo tant per cent que ha de pagarse creix á mida que creixen los ingresos de que disfruta 'l contribuent.

P. Y limitada, qué significa?—*R.* Que l' augment de aqueix tant per cent deu deturarse al arribar á un tipo máxim prudentment fixat.

P. L' establiment del sistema regionalista, portaria cap pertorbació á la industria y comers de Catalunya?—*R.* No; porque lo régimen económic fora lo mateix pera tota Espanya, y en cambi, llavors, á més del mercat espanyol, afavorits per la nova política, sabrían los nostres productors conquistar nous y més importants mercats.

P. Pero, y si á causa d' arrebasársels lo monopoli del govern, rebutjessen los pobles castellans los nostres productes?

—*R.* L'interés particular es lo móvil de las operacions mercantils, y per aixó totas las tentativas d'aqueixa mena motivadas per rivalitats de poble á poble, han fracassat sempre.

P. No hi ha alguns païssos en los quals está establerta una organisació semblant a la que acabém d'exposar? —

R. Suïssa, Estats Units, Alemanya, Regne Unit de la Gran Bretanya, Austria-Hungría, etc.

VII

¿TRIOMFARÉM?

P. Sent com som menos en número los catalans, es possible que guanyém?—*R.* Es segur; porque no som sols á treballar, y á més las corrents de la época actual nos son favorables.

P. Ab quína ajuda pot contar Catalunya? — *R.* Ab la de Navarra, Basconia y Galicia, y á no trigar ab la dels demás Estats de l'antiga Corona Aragonesa. Totas aquestas regions desitjan pera ellas, lo que volém nosaltres pera Catalunya.

P. De qué més podém refiarnos? — *R.* De que 'l desgavell ja no pot ser més gran, y quan tot está desballestat per forsa ha de caure.

P. Y qué es lo que substituirá al régimen actual? — *R.* Lo regionalisme, porque tots los altres sistemas de govern están desacreditats per los resultats desastrosos que han produhit, y además porque conta ab la forsa de la tradició y ab la de la novetat ó de la moda, que son las forsas que més poderosamente mouhen als homes.

P. Es cert que las corrents de la época actual nos sían favorables?—*R.* Los més eminents tractadistas de la ciencia política moderna, desde 'ls positivistas més exagerats fins als més fervorosos católichs, tots combaten los principis de govern avuy establerts, y demostran en sas més novellas investigacions, la justicia y conveniencia de las doctrinas regionalistas. Per altra part, es notori l'afany de fer declaracionst regionalistas que s'ha apoderat de molts polítichs que, malgrat serne naturalment adversaris, veuhen clar que es la idea del pervindre.

P. Quín altre fet ho demostra? — *R.* Un d'elocuentíssim: en tots los pobles de situació consemblant á la de Catalunya, y en los quals no s'ha implantat encara lo Regionalisme, van creixent y extenentshi cada dia las reivindicacions nacionalistas, com ne son exemple los moviments autonomistas de Irlanda y Escocia, Provensa, Llenguadoch y Gascunya,

Venecia, Nápoli y Sicilia, Esthonia, Livonia y Finlandia, Bohemia y Polonia.

P. Quin fet demostra que las novas tendencias de la época son favorables á Catalunya? — *R.* Lo renaixement que en la nostra Pátria s'ha operat en la industria y'l comerç, y lo que va operantse en las bellas arts, la literatura, la historia y en tots los demés ordres de l'activitat humana.

P. Quin renaixement coronará y exalsará á tots los altres renaixements de Catalunya? — *R.* Lo renaixement polítich que tornandi la autonomia, fentla altra vegada senyora de sos actes, produhirá la regeneració complerta de sa vida política y administrativa.

APÉNDIX

Los qui vulgan ampliar las ideas anteriorment exposadas, poden acudir entre otras á las fonts següents:

Memoria en defensa de los intereses morales y materiales de Cataluña presentada á S. M. el Rey D. Alfons XII en 1885.

Missatje á la Reyna Regenta en 1888.

Història de Catalunya, per Antoni Aulestia y Pijoan.

Lo Catalanisme, per Valentí Almirall.

La tradició catalana, per Joseph Torras y Bages.

Deliberacions de la Assamblea de Manresa de 1892.

Los fueros de Cataluña, per J. Coroleu y J. Pella.

Antigüedad del Regionalismo español, per F. Romaní y Puigdemolas.

Discurs de Angel Guimerá en los Jochs Florals de 1889.

Discurs de Joan J. Permanyer en los Jochs Florals de 1891.

Discursos de Ramón Picó y Campamar en los Jochs Florals de 1886 y de 1892.

Discursos presidencials de la Lliga de Catalunya.

